

SKDL:n ohjelma

Sisältö:	Sivu
LUKIJALLE	1
JOHDANTO	3
SKDL EDISTYKSEN VOIMIEN KOKOAJANA ...	4
Rauhanomaisen rakennustyön haasteet ja lii-	
ton perustaminen	4
SKDL ja yhteistyön perinne	5
Uusien haasteiden edessä	7
Yhteistyötä tasavertaisuuden pohjalta	8
MUUTTUVA MAAILMA	12
Maapallo on kokonaisuus	12
Suomen kansainvälinen asema	18
Maamme kansainväliset tehtävät	20
MAAMME KEHITYKSEN NÄKÖALOJA	23
Yhteiskuntamme tilasta	23
Keskeisiä ongelmia	24
Talouspolitiikan tavoitteet	26
Kansalaisten perusoikeudet turvattava	31
Työ ja toimeentulo	32
Ympäristö	33
Asuminen	34
Terveys	35
Kasvatus, sivistys, tutkimus	36
Taide	39
Vapaa-aika	40
Tasa-arvo	40
Oma kieli ja kulttuuri	43
Demokratia	44
Syvälliset uudistukset ja uudenlainen de-	
mokratia	47
Suuntana sosialistinen yhteiskunta	49
KULTTUURI JA ELÄMÄNTAPA	51

Voidaanko maailmanrauha turvata ja estää kolmas maailmansota?

Miten voimme poistaa nälän ja sosiaalisen hädän maailmasta, turvattomuuden ja puutteen omasta maastamme?

Kykeneekö ihminen toimimaan niin, ettei hän koh- talokkaalla tavalla saastuta luontoa ja häiritse luon- nonjärjestelmien toimintaa?

Riittävätkö raaka-aineet ja energia?

Millaiseksi ihmiseksi haluamme tulla, millaisen yh- teiskunnan ja kulttuurin rakentaa?

Mikä on nykyisten ja erityisesti vielä syntymättö- mien sukupolvien tulevaisuus maapallollamme?

Kuuluuko yksityisen ihmisen mielipide ja kansan tahto tulevaisuudestamme päätettäessä?

Nämä ovat esimerkkejä kysymyksistä, jotka askar- rattavat ihmisten mieltä.

Ne askarruttavat myös kansandemokraatteja. Seu- raavilla sivuilla SKDL pyrkii erittelemään yleismaail- mallisia ongelmia ja oman yhteiskuntamme tilaa ja esittämään johtopäätöksiään ja toimintalinjojaan ai- kamme keskeisimmissä kysymyksissä. SKDL:n ohjel- ma sisältää myös yksityiskohtaisempia tavoitteita oman maamme rakentamisessa ihmisille paremmak- si elää.

Ohjelma rakentuu seuraavien perusajatusten va- raan:

Kansakuntien, maailmanyhteisön on pystyttävä säilyttämään maailmanrauha ja vahvistamaan sitä.

Kansojen on voitava päättää elämästään ja tulevaisuudestaan.

Tuotantoelämän on kyettävä toimimaan laadullisesti mielekkään, ihmisten todellisia tarpeita vastaavan tuotannon perustana.

Ihmisen toiminnan on oltava sopusoinnussa muun luonnon kanssa, jotta luonnonjärjestelmät säilyttävät toimivuutensa, mikä on inhimillisen elämän jatkumisen ehto.

Ihmisen on kyettävä voittamaan takaisin itsekunni-
oituksensa, arvonsa ja luovuutensa.

Ihmisten väliset suhteet tulee rakentaa keskinäisen vastuun ja yleismaailmallisen solidaarisuuden perustalle, ihmiset on vapautettava kaikenlaisesta riistosta, sorrosta ja nöyryytyksestä.

SKDL EDISTYKSEN VOIMIEN KOKOAJANA

Rauhanomaisen rakennustyön haasteet ja liiton perustaminen

Suomen irtautuminen toisesta maailmansodasta merkitsi uuden ajanjakson alkua maamme historiassa. Kansakunta oli tuolloin suurten haasteiden edessä.

Sotiin johtaneen Neuvostoliittoa kohtaan vihamielisen ulkopolitiikan sijaan oli luotava uusi, luottamukseen ja yhteistyöhön perustuva suuntaus. Maassamme oli turvattava kansalaisten demokraattiset oikeudet. Tämä toi vasemmistolaiselle työväenliikkeelle

laajat poliittiset toimintaoikeudet ensimmäistä kertaa sitten kansalaissodan päättymisen. Suomessa esiintyneet fasisitiset ilmiöt oli kitkettävä juuriin. Maahan oli luotava kokonaan uusi, demokrati-
aa ja kansainvälisyyttä korostava henkinen ilmapiiri kansalliskiihkoisen asennoitumisen sijaan. Sodan hävitysten korjaaminen ja kansalaisten elinehtojen kohentaminen vaativat mittavia ponnistuksia.

Maamme luotsaaminen umpikujaan ajautuneesta sotapolitiikasta rauhan ja naapuriystävyyden linjoille samoin kuin maan sisäisen rakennustyön aloittaminen vaativat johdonmukaisimmin uuden suuntauksen kannalla olevia yhdistämään voimansa. Tästä syntyi Suomen Kansan Demokraattinen Liitto, SKDL. Kauan tukahdutettuina olleet edistykselliset poliittiset ajatussuunnat purkautuivat esiin ja liittoutuivat yhteistyöhön SKDL:n puitteissa.

SKDL ja yhteistyön perinne

SKDL:ssä yhdistivät tuolloin voimansa kommunistit, joiden puolue SKP oli ennen sotaa ja sodan aikana ollut kiellettyä, sekä sosialistit, joista osa oli eri vaiheissa erotettu tai eronnut Suomen Sosialidemokraattisesta Puolueesta. Yhteiskunnallisen toimeliaisuuden nousu toi liiton jäsenyyteen uusia sosialistisia ja edistyksellisiä ihmisiä.

SKDL:ssä syntynyt poliittinen yhteistyö heijastaa sitä yhteistyön perinnettä, joka oli muotoutunut 20- ja 30-luvuilla ja sodan aikana. 20-luvulla kommunistit ja vasemmistosocialistit toimivat yhteistyössä Sosialistisessa Työväenpuolueessa ja työväen ja pienviljelijäin vaaliliitoissa sekä ammatti-, urheilu-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöissä. Sodan ja fasismin vastaiseen liikkeeseen 30-luvulla ja sodan aikana osallistui kommunistien ja vasemmistosocialistien lisäksi myös so-

sialidemokraatteja sekä muita vapaamielisiä edistyksellisesti ajattelevia ihmisiä.

SKDL:ää perustettaessa ajatuksena oli luoda laaja-pohjainen liitto, jossa toiminnan perustana olivat sodan ja fasismin vastustaminen ja demokratian puolustaminen. Puolueväri ei saanut olla liiton syntymisen eikä siihen liittymisen esteenä. Poliittisen kehityksen myötä SKDL:stä kuitenkin muodostui ennen muuta maamme vasemmistolaista työväenliikettä ja muita edistyksellisiä yhteiskunnallisia virtauksia koostava järjestö. Se tuli mukaan valtiollisiin ja kunnallisiin elimiin, ammattiyhdistysliikkeeseen, osuuskauppaliikkeeseen, urheiluliikkeeseen ja kaikkeen muuhun kansalaistoimintaan yhteiskuntaelämän eri aloilla. SKDL muotoutui poliittiseksi liikkeeksi, joka sisällytti toimintaansa vanhan yhtenäisen työväenliikkeen parhaat perinteet.

SKDL:n järjestö rakenne heijastaa sen yhteistyöluonnetta. Liittoon kuuluu sekä henkilöjäseniä SKDL:n perusjärjestöjen kautta että järjestöjä yhteisöjäseninä. SKDL:n perusjärjestöjen verkosto ulottuu koko maahan. Perusjärjestöt ovat joko alueellisia, jollakin ammattialalla tai työpaikalla toimivia tai jotain erityistä asiaa tai ihmisryhmää koskevia. SKDL:ään yhteisöjäseninä kuuluvilla Suomen Kommunistisella Puolueella, Suomen Naisten Demokraattisella Liitolla, Suomen Demokraattisella Nuorisoliitolla ja Sosialistisella Opiskelijaliitolla on oma organisaationsa. SKDL:n sosialistit ovat muodostaneet valtuuskunnan keskinäistä yhteydenpitoa varten. Läheisessä yhteistyössä SKDL:n kanssa toimii Suomen Demokratian Pioneerien Liitto.

SKDL:n perusjärjestöt ovat henkilökohtaiseen jäsenyyteen perustuvia yhteistyön elimiä. Kunnallisjärjestöt kokoavat kuntatasolla ja SKDL:n piirijärjestöt maakuntatasolla SKDL:ssä toimivat voimat yhteistyöhön.

Suomenruotsalaisen väestön keskuudessa tapahtuvaa toimintaa johtaa valtakunnallisella tasolla erityinen hallitus (landsstyrelsen), jonka SKDL:n ruotsinkielisten jäsenten edustajakokous (landsmötet) valitsee.

SKDL:n sisällä erilaisten asioiden merkeissä tapahtuvaa yhteistyötä varten voidaan luoda erityisiä yhteenliittymiä ja kanssakäymisen muotoja. Tällaista yhteistyötä on jo olemassa mm. opiskelijoiden ja kulttuurinharrastajien kesken sekä lukuisilla ammattialoilla.

Järjestäytyminen yhteistyöhön SKDL:n puitteissa on osoittautunut maamme vasemmistolaiselle työväenliikkeelle ja muille edistyksellisille voimille arvokkaaksi saavutukseksi. Tämän poliittisen yhteistyöjärjestön piirissä on erilaisiin lähtökohtiin perustuvat, joskus toisistaan voimakkaastikin poikenneet katsomukset kyetty kokoamaan yhtenäisiksi yhteiskunnallisiksi ja poliittisiksi tavoitteiksi. SKDL:ssä toteutuva kommunistisen puolueen ja muiden työväenliikkeen vasemmistovoimien kiinteä yhteistyö saman poliittisen järjestön puitteissa on kansainvälisestikin erikoislaatuista.

SKDL:stä on olemassaolonsa aikana muodostunut työllään elävien ihmisten parempien elinehtojen, rauhan ja naapuriystävyyden politiikan sekä demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta kamppailevien, sosialistiseen yhteiskuntamuutokseen myönteisesti suhtautuvien ihmisten liitto.

Uusien haasteiden edessä

Nykypäivän ongelmat ja tulevaisuuden haasteet vaativat monimuotoista yhteistyötä ihmisten kesken, oma-aloitteista poliittiset ja kansalliset rajat ylittävää toimintaa.

Sodan ja ydinasetuhon estäminen, nälän poistaminen maailmasta, ihmisarvoisen elämän turvaaminen maailman kaikille kansoille, luonnon ja ympäristön suojaaminen, uuden ihmisten väliselle solidaarisuudelle perustuvan ja ihmisen henkistä kasvua arvostavan elämäntavan luominen sekä ihmisen vapauttaminen riistosta, sorrosta ja nöyryytyksestä ovat haasteina edessämme. SKDL tahtoo olla mukana rakentamassa sitä yhteistyötä, joka raivaa tien tämän päivän ja tulevaisuuden ongelmien voittamiseen.

Yhteistyötä tasavertaisuuden pohjalta

SKDL on kaikille maamme edistyksellisille kansalaisille avoin yhteistoiminnan liitto. Se kokoaa erilaisen sosiaalisen ja ideologisen taustan omaavia ihmisiä ja heidän järjestöjään vahvaksi ja vaikuttavaksi poliittiseksi voimaksi. SKDL yhdistää sosialistisen aatemaailman pohjalta ihmisiä toimintaan ihmisten tasa-arvon ja oikeudenmukaisemman maailman hyväksi. SKDL:n piiriin kuuluvat luontevasti myös ne ihmiset, jotka kristittyinä etsivät mahdollisuuksia laadultaan uudenaikaisille ihmisten välisille suhteille ja näkevät sosialistisen muutoksen yhteiskunnan perustassa siitä syystä välttämättömäksi. SKDL kokoaa yhteistoimintaan myös niitä ihmisiä, jotka ottamatta ensisijaisesti kantaa yhteiskunnallista järjestelmää koskeviin kysymyksiin tahtovat taistella vähävaraisten ja alistettujen puolesta. Kaikkia SKDL:ssä mukana olevia yhdistää kamppailu liitossa yhteisesti sovitavien ohjelmallisten ja toiminnallisten tavoitteiden puolesta.

Palkkatyötä tekevät työläiset ja toimihenkilöt muodostavat nykyisin valtaosan kansastamme. Työväenluokka laajenee, ja sen rakenne muuttuu. Toimihenkilöiden valtaosan edut punoutuvat yhä läheisemmin

työväenluokan etuihin. Pääosa palkkatyöntekijöistä tekee alistetussa asemassa ja usein puutteellisissa työoloissa ruumiillisesti tai henkisesti uuvuttavaa ja yksitoikkoista työtä tuotannossa, virastoissa ja palvelualoilla, saa useimmiten huonoa palkkaa ja on vaila mahdollisuuksia vaikuttaa työnsä luonteeseen ja sen tulosten käyttöön. Useimpien osalta työ on vieraannuttavaa, ja vain harvat voivat kokea työnsä mielekkääksi. Yksityisen voitontavoittelun sekä takapajuksen perinteen ja ajattelun aiheuttamiin rajoituksiin törmäävät myös ne laajenevat toimihenkilöryhmät, jotka opetustyössä, terveydenhuollossa, tutkimus- ja kehitystyössä tekemällä, suunnittelemalla ja tietoa jakamalla haluavat toimia ihmisen hyväksi, jakaa maailmankuvaa avartavaa ja inhimillistä kasvua edistävää tietoa sekä kehittää ihmisille tarpeellisia tuotteita ja hyödyllistä tekniikkaa. SKDL:n perusta on näissä laajenevissa työntekijä- ja toimihenkilöryhmissä.

Mutta SKDL ei ole vain palkkatyöntekijäin järjestö. Se kokoaa yhteiskunnalliseen toimintaan myös viljelevästä, pienyrittäjiä ja itsenäisen ammatin harjoittajia, jotka kaikki elävät suurpääoman yhä voimakkaammassa puristuksessa. SKDL luo tehokkaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavan tieteen ja taiteen piirissä työskentelevälle sivistyneistölle. Se on myös eläkeläisten ja opiskelijoiden yhteiskunnallisen taistelun järjestäjä.

Muuttuvat olot nostavat esiin uusia ratkaisua vaativia kysymyksiä ja saavat ihmisiä tiedostamaan tarpeen vaikuttaa asioista päättämiseen ja tulevaisuuden muotoutumiseen. Avoimen luonteensa mukaisesti SKDL tarjoaa ihmisille mahdollisuuden ja puitteet toimia yhteistyössä muiden samoja asioita tärkeinä pitävien ja samansuuntaisia tavoitteita omaavien ihmisten kanssa. SKDL:n yhteiskunnallisten kokonaispäämäärien hyväksymisen ja jäsenyyden lisäksi toimintaan osallistuminen voi perustua myös

samansuuntaisiin tavoitteisiin jossakin erilliskysymyksessä.

Liiton tavoitteista ja menettelytavoista sovittaessa noudatetaan liiton sisäisessä elämässä tasavertaisuuden ja keskinäisen kunnioituksen periaatteita. SKDL ei edellytä jäseniltään maailmankatsomuksellista tai filosofista sitoutumista, vaan ainoastaan tahtoa työskennellä liiton yhteiskunnallisten tavoitteiden puolesta.

Kansandemokraatit ymmärtävät selkeästi, että kamppailu yhteiskunnallisen edistyneen puolesta on todella tehokasta, jos koko työväenliike toimii yhtenäisenä ja samansuuntaisesti. Tämän vuoksi SKDL pyrkii määrätietoisesti työväenliikkeen yhtenäisyyden ja yhteistyön parantamiseen. Työväenliikkeen yhteistyöllä on luotavissa todella vaikuttavaa joukkomittaista toimintaa. Yhteistyötä ja samansuuntaista toimintaa tarvitaan sekä valtion ja kuntien hallinnossa että yhteisissä joukkorajestyksissä, ennen kaikkea ammattiyhdistysliikkeessä, osuuskauppaliikkeessä ja työväen urheiluliikkeessä.

Kun työväenliikkeen poliittisella jakautumisella sosialidemokraattiseen ja siitä vasemmalla olevaan sosialistiseen ja kommunistiseen suuntaukseen on maassamme yli puolivuosisataiset aina vanhan työväenpuolueen sisäisiin suuntaerimielisyyksiin saakka ulottuvat perinteet, voidaan yhtenäisyyttä rakentaa vain tämä jakautuminen tosiasiaksi tunnustaen. Yhteistyön tulee tapahtua tasavertaisuuden, avoimuuden ja rehtyden pohjalta ja ollakseen tuloksellista sen tulee perustua yhteisesti sovittuihin tavoitteisiin ja menettelytapoihin.

SKDL:n pysyvänä pyrkimyksenä on laajentaa ja syventää kaikkien työtätekeviin väestöryhmiin kuuluvien ihmisten yhteisymmärrystä ja yhteistyötä. Tämä yhteenkuuluvuus muodostaa perustan myös työtätekeviä väestöryhmiä edustavien poliittisten vasem-

misto- ja keskustavoimien yhteistyölle. Mitä kestävämpää tällainen kansaa edustavien poliittisten voimien yhteistyö on, sitä tehokkaammin voidaan torjua suurpääomaa edustavien puolueiden taantumuspoliittikka, kapitalismin kriisi-ilmiöt ja niiden yhteiskunnalliset haitat sekä vahvistaa yhteiskuntaa uudistavaa, elinympäristöä suojaavaa ja rauhanomaista ulkopoliittikkaa edistävää poliittista linjaa.

Tältä pohjalta SKDL pyrkii vasemmisto- ja keskustavoimien enemmistöhallituksiin, joiden toiminta suuntautuu työtätekevien taloudellisten, sosiaalisten ja demokraattisten oikeuksien puolustamiseen, yhteiskunnalliseen edistykseen sekä oikeiston ja taantumuksen pyrkimysten torjumiseen ja suurpääoman vallan kaventamiseen. Tällaisten hallitusten toiminnan tulee nojautua kansalaisten omakohtaiseen toimintaan, joka on yhteiskunnallisen kehityksen ratkaiseva voima. Tällaisessa hallitusyhteistyössä SKDL, lojalina yhteisille edistyksellisille tavoitteille, näkee tehtäväkseen aloitteellisen ja uudistuspolitiikkaa syventävän toiminnan, jonka peruspäämääränä ovat ratkaisevat demokraattiset muutokset yhteiskuntaelämässä.

Laaja kansanvaltaisten voimien yhteistyö tarjoaa myös välttämättömän poliittisen voiman yhteiskunnan rakenteen syvempiin uudistuksiin silloin, kun yhteistyöosapuolten kesken kypsyttään sopimaan näistä uudistuksista.

MUUTTUVA MAAILMA

Maapallo on kokonaisuus

Ihmiskunnan aineelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle on tieteellisteknisen edistyksen myötä avautunut uusia näkymiä. Nykyisellä tiedon ja teknologian tasolla ihmiskunnalla on ensimmäistä kertaa olemassaolonsa aikana hallussaan mahdollisuudet inhimillisten perustarpeitten tyydyttämiseen koko maailman mitassa.

Poliittiset perusedellytykset myönteiselle yhteiskunnalliselle kehitykselle ovat syntyneet sen uuden historiallisen aikakauden myötä, jonka aloitti Lokaan vallankumous ja johon kuuluvat sosialistisen kansanyhteisön muodostuminen ja siirtomaajärjestelmän hajoaminen.

Mahdollisuuksien toteutumisen tiellä on kuitenkin monia vakavia esteitä. Kiihtyvä kilpavarustelu, aseelliset selkkaukset ja niiden mahdollinen laajeneminen koko ihmiskunnan olemassaolon vaarantavaksi katastrofiksi muodostavat uhan inhimillisen kulttuurin säilymiselle.

Viime vuosikymmeninä on tultu tietoisiksi luonnonvarojen rajallisuudesta samoin kuin siitä uhasta, jonka ihmisen taloudellinen toiminta sääntelemättömänä aiheuttaa luonnon tasapainolle.

Luonnonvarojen ja tuotannon tulosten epätasainen jakaantuminen maailmanlaajuisesti ja monissa maissa eri väestöryhmien kesken estää tasapainoista aineellista ja sosiaalista kehitystä.

Kapitalismin aikansa eläneet yhteiskunnalliset valtarakenteet ja niiden vaikutus kansainväliseen kehitykseen kahlitsevat tieteen ja teknologian luomien uusien mahdollisuuksien käyttämistä ihmiskunnan ongelmien ratkaisemiseen ja pitävät yllä kansoja

alistavaa imperialistista järjestelmää.

Ihmiskunnan edessä on kaksi kehitystietä, joko ajautuminen yleismaailmalliseen taloudelliseen ja poliittiseen epävarmuuden kauteen, jota sotilaalliset konfliktit leimaavat, tai suuntautuminen yleismaailmallisten ongelmien ratkaisemiseen, mikä on välttämätöntä ihmiskunnan tulevaisuuden ja suorastaan sen säilymisen turvaamiseksi.

Kilpavarustelu, sodan uhka, ympäristötuhon vaara ja kehitysmaiden ongelmat liittyvät keskeisesti imperialismin taloudellisiin ja poliittisiin etuihin. Näiden maailmanlaajuisten ongelmien ratkaiseminen edellyttää sodanvaaraa aiheuttavien tekijöiden poistamista, imperialististen ja uuskolonialististen alistamisyhtymien torjumista, ylikansallisen monopolipääoman mahdin kaventamista, kansakuntien yhteistä vastuuta maailman luonnonvarojen säästeliäästä käytöstä, tuotannon järkipäistä suunnittelua ja tuotannon tulosten oikeudenmukaista jakamista sekä ihmisarvoisen elämän turvaamista kaikille kansoille.

Myönteinen kehitystie voi nojautua sosialismia rakentaviin ja itsenäisen kansallisen kehityksen puolesta siirtomaavallasta vapautuneissa maissa toimiiviin kansoihin, kansallisiin vapautusliikkeisiin sekä kapitalistisen maailman edistysliikkeisiin voimiin.

Aikakautemme ratkaisevin kysymys on rauhan turvaaminen. Keskeisen tekijän tässä muodostaa poliittisen ja sotilaallisen jännityksen lieventäminen, aseistuksen vähentäminen päämääränä yleinen ja täydellinen aseidenriisunta sekä kansainvälisen yhteistyön lujittuminen. Liennytyskehityksen tähänastiset tulokset uhkaavat mitätöityä, ellei voida avata uusia etenemisen näköaloja. Neuvostoliitto ja muut sosialistisen yhteisön maat ovat johdonmukaisesti työskennelleet liennytyksen hyväksi. Myös liittoutumattomien ja sitoutumattomien maiden sekä länsiliiton maiden liennytyksen kannalla olevien poliittisten

voimien rooli on ollut myönteinen. Liennytystä tukeva kansalaismielipide on vaikuttanut merkittävästi kehitykseen.

Poliittisen ja sotilaallisen jännityksen ylläpitäminen palvelee kansojen poliittiseen ja sotilaalliseen alistamiseen pyrkiviä imperialistisia voimia ja ylikansallista asepteollisuutta. Se vastaa myös Pohjois-Atlantin liiton liennytystä vastustavien piirien tavoitteita. Kilpavarustelu haaskaa luonnonvaroja sekä taloudellisia ja henkisiä voimavaroja, jotka tarvittaisiin kamppailuun nälkää, sairauksia ja puutetta vastaan.

Pysyvän rauhan ja oikeudenmukaisen kehityksen turvaaminen maapallolla edellyttää myös syviä poliittisia ja yhteiskunnallisia muutoksia sekä maailmantaloudellisia uudistuksia. Jokaiselle maalle ja kansalle on taattava mahdollisuus kehittää omaa yhteiskuntaansa ja talouttaan omista lähtökohdistaan ilman ulkopuolista puuttumista.

Maailmantaloudessa tarvitaan järjestelyjä, jotka tukevat kehitysmaiden taloudellista edistystä ja muuttavat maailmankaupan perusteita kehitysmaiden hyväksi. Kansainvälisistä taloussuhteista on poistettava kaikenlainen syrjintä ja eriarvoisuus. YK:ssa hyväksytyn uuden kansainvälisen talousjärjestyksen puitteissa pyritään löytämään keinoja tähän. Kehitysmaiden asemaa parannettaessa on keskeytettävä heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien maiden ja vaikeimmissa aineellisissa ja sosiaalisissa oloissa elävien väestöryhmien kehitysmahdollisuuksien edistämiseen.

Luonnon liiallisen rasittamisen ja luonnonvarojen tuhlaamisen estäminen edellyttää myös kansainvälisiä sopimuksia. Lisäksi ovat tarpeen tehokkaat toimet uhanalaisen luonnon puolesta.

Kehitysmaiden tarpeiden tyydyttäminen, maapallon luonnonvarojen niukkuus ja luonnon tasapainon säilyttäminen asettavat rajoituksia teknologian so-

veltamiselle ja kokonaiskulutukselle, edellyttävät raaka-aineita säästävän teknologian kehittämistä ja toisarvoisen tavaratuotannon karsimista. Kehittyneiden teollisuusmaiden on sopeutettava oma kehityksensä näihin rajoituksiin.

Siirtomaajärjestelmän hajottua ovat kehitysmaat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta saavuttaneet valtiollisen itsenäisyyden. Useimmat kehitysmaat ovat saaneet siirtomaakauden perintönä taloudellisesti alistetun aseman, josta vain muutamat niistä ovat kyenneet vapautumaan. Kansainvälisten taloussuhteiden rakenne ja uuskolonialismi ovat alistaaneet niistä useimpien kehityksen lähes täysin riippuvaiseksi imperialistisista länsimaista ja ylikansallisista suuryrityksistä. Monet kehitysmaat ovat jääneet kapitalistisen maailman raaka-aineentuottajiksi, ja niillä on niukasti omia pääomia sekä alhainen tiedon ja teknologian taso. Kapitalistinen maailmantalous toimii yhä keskeisemmin ylikansallisten monopolirytysten varassa, joista monet ovat saavuttaneet yksityisiä kehittyneitäkin kansallisvaltioita voimakkaamman aseman. Kehitysmaiden riippuvuutta imperialismista korostaa länsimaisen kulttuurin ja tiedonvälityksen hegemonia, joka on voimistunut siirtomaakauden jälkeen.

Useissa kehitysmaissa jyrkkä sosiaalinen eriarvoisuus on kehityksen jarruna. Eriarvoisuutta ylläpitäviä valtarakenteita tukevat joko suoraan tai välillisesti monet imperialistiset länsimaat turvatakseen omat taloudelliset ja poliittiset etunsa sekä ylikansallisen pääoman toimintamahdollisuudet. Välillinen ja avoin sotilaallinen puuttuminen kehitysmaiden sisäiseen elämään muodostaa uhan maailman rauhalle.

Eräät kehitysmaat ovat irtautuneet imperialismiin vaikutuspiiristä, lähteneet edistykselliselle kehitystielle ja suuntautuneet sosialismia kohti. Kuitenkin myös ne joutuvat kärsimään siirtomaakauden perin-

nön ja maailmantalouden eriarvoisuutta ylläpitävien rakenteiden aiheuttamat rasitukset.

Sosialistiset maat muodostavat kansainvälistä kehitystä suuntaavan tekijän. Ne ovat vaikuttaneet ratkaisevasti siirtomaajärjestelmän hajoamiseen ja kolmannen maailmansodan estämiseen. Niiden voimistumisella, saavutuksilla ja aktiivisella rauhanpolitiikalla on keskeinen merkitys kapitalististen maiden demokraattisten voimien ja kansallisen vapausliikkeen toimintaoloille ja yleismaailmallisten ongelmien voittamiselle. Niiden taloudellinen ja sosiaalinen kehitys ja kulttuurisaavutukset ovat vakuuttava esimerkki mahdollisuuksista, joita sosialismi avaa yhteiskunnalliselle edistykselle. Myös sosialistiset maat joutuvat ratkaisemaan aikakautemme yleisiä kehitysongelmia, kuten luonnonvarojen riittävyteen ja luonnon tasapainon säilymiseen liittyviä tekijöitä. Sosialistiset tuotantosuhteet avaavat kuitenkin tien näiden ongelmien ratkaisuun kunkin maan ominaispiirteiden ja kehitystason mukaisesti.

Teollisesti kehittyneet kapitalistimaat ovat pysyvässä taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa kriisissä. Niillä on kehittynyt teknologia ja korkea, joskin erittäin epätasaisesti jakaantunut aineellinen elintaso. Kansantalouden suunnittelemattomuus sekä aineellisen elintason ja elämänmahdollisuuksien epätasainen jakaantuminen ovat näiden maiden suurimpia ongelmia.

Toisen maailmansodan jälkeisen suhteellisen vakaan ja nopean taloudellisen kasvun kauden päätyttyä pitkälle teollistuneet kapitalistiset maat ovat vuosisatamme viimeisellä neljänneksellä siirtyneet aikaisempaa epävarmemman taloudellisen kehityksen vaiheeseen.

Leimallinen piirre on ollut läntisten kapitalististen maiden taloudellinen yhdentyminen, mikä on aiheuttanut ylikansallisten päätöselinten vallan kasvua ja

talousliittoutumiin kuuluvien maiden politiikan yhdenmukaistamista. Vapaakauppa-ajatus on yleistynyt, ja tähän liittyen kaupan esteitä on purettu. Tämä kehitys on johtanut länsimaat kasvaneeseen riippuvuuteen maailmanmarkkinoista.

Taloudelliseen yhdentymiseen liittyvä keskinäisen riippuvuuden voimistuminen on lisännyt kansainvälisen talouskehityksen häiriöalttiutta sekä synnyttänyt epätasaista kehitystä eri maiden tuotantorakenteissa.

Myös monien kehitysmaiden myymien raaka-aineiden, erityisesti öljyn hintojen nousu sekä monikansallisten yhtiöiden tuotannon siirtyminen halpaa työvoimaa tarjoaviin kehitysmaihiin ovat kärjistäneet talouden rakenteellisia ongelmia ja kansainvälisen kaupan häiriöitä. Ongelmat ovat purkautuneet voimakkaana inflaationa, ulkomaankaupan epätasapainona sekä ennen kaikkea suurtyöttömyytenä. Työttömyyttä on lisännyt entisestään automaation ja nopean teknisen kehityksen hallitsematon hyödyntäminen tuotannossa.

Lisääntynyt talouden epävarmuus on voimistanut kansainvälisten taloudellisten elimien pyrkimystä ohjata ja sitoa kansallista talouspoliittista päätöksentekoa. Suosituksilla ja sitoumuksilla ei ole kuitenkaan pyritty eri maiden talouselämän suunnitelmalliseen ohjaamiseen ja kehittämiseen, vaan niiden lähtökohdana ovat olleet yksityisen elinkeinoelämän ahtaat taloudelliset edut. Itse ongelmien syihin, yksityisomistajien määräysvaltaan ja talouden suunnittelemattomuuteen niillä ei ole puututtu.

Kehittyneissä kapitalistisissa maissa on valtiovalan puuttuminen talouselämään saanut pysyvän ja peruuttamattoman luonteen. Monisäikeisellä yhteiskunnallisella sääntelykoneistolla on yritetty vakaannuttaa taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä sekä estää kriisien syntymistä.

Kapitalistisen talouden sääntely-yrityksillä ei ole kyetty vakaannuttamaan talouden kehitystä eikä estämään kriisejä. Päinvastoin, kapitalistiset yhteiskunnat ovat joutuneet syvien ja monisäikeisten kriisien kouriin: ekologiset ja taloudelliset kriisit, raaka-aineiden ja energiavarojen ehtyminen, samoin kuin joukkotyöttömyys ja sääntelemätön rakennemuutos vavisuttavat teollistuneita kapitalistisia maita ja jännittävät niiden suhteita kehitysmaihin. Kriisi koskee yhteiskuntaelämän kaikkia aloja taloudesta politiikkaan, kulttuuriin ja koko elämäntapaan. Kapitalististen yhteiskuntien kriisi-ilmiöt juontavat juurensa tuotantovälineiden yksityiseen omistukseen ja yksityiseen voitontavoitteluun perustuvan yhteiskuntajärjestelmän aikansaeläneisyydestä.

Tulevaisuutta kapitalistisissa maissa edustavat niiden työväenliike ja muut edistykselliset voimat, jotka jo ovat pystyneet merkittäviin saavutuksiin työtätekevän kansan poliittisten ja taloudellisten oikeuksien laajentamisessa. Kamppailu näistä oikeuksista käydään kunkin maan omista lähtökohdista kooten samalla yhdensuuntaisiin tavoitteisiin pyrkiviä voimia yhteistyöhön kansainvälisen solidaarisuuden perustalta.

Suomen kansainvälinen asema

Suomen kansainvälinen asema ja ulkopoliittinen peruslinja kokivat ratkaisevan muutoksen toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina. Tuo muutos sai ilmauksensa Suomen ja Neuvostoliiton välisessä ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimuksessa. Siitä on muodostunut maamme kansainvälisen aseman ja ulkopoliitiikan peruslähtökohta. Sen ansiosta maamme asema on riippumaton ja selkeä, ja se on kansainvälisten spekulaatioiden ulkopuolella.

Maamme ulkopoliitiikan kansalliseksi linjaksi on muotoutunut suuntaus, jota kommunistit ja vasemmistososialistit pyrkivät edistämään jo maamme itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä. SKDL:n vaikutus uuden suuntauksen luomisessa ja vahvistamisessa sotien jälkeen oli erittäin keskeinen, muodostihan kansandemokraattisen liikkeen jäsenen ja kannattajakunta laajimman joukkopohjan rauhanomaiselle naapuriystävyyden ulkopoliitille. Tänäkin SKDL pitää tehtävänäään lujittaa ulkopoliittikamme perusteita ja tuoda esille kansainvälisen tilanteen ulkopoliitiikan toteuttamiselle asettamia uusia vaatimuksia sekä aktivoida näitä pyrkimyksiä edesauttavaa kansalaismielipidettä. SKDL toimii naapuriystävyyden politiikan puolesta ja torjuu ulkopoliittikamme peruslinjaa vahingoittavat pyrkimykset.

Suomelle YYA-sopimus on luonteeltaan myös pysyvä turvallisuusratkaisu. Olemassaolollaan se jo ennalta ratkaisevasti vähentää hyökkäysuhan kohdistumista maahamme. Se vaikuttaa rauhoittavasti koko Pohjois-Euroopan tilanteeseen ja on muodostunut tärkeäksi osaksi yleiseurooppalaisia turvallisuusjärjestelyjä.

Maamme ja kansamme turvallisuutta ei voi rakentaa asevarustelun varaan. Olennaisin turvallisuustekijä on rauhaa lujittava ja luottamusta herättävä ulkopoliittikka. Sotilaallinen valmius on rajoitettava kansainvälisten sopimusten ja maamme voimavarojen luomiin puitteisiin. Kansainvälisten edellytysten niin salliessa Suomen on osoitettava valmiutensa luopua asevoimista ja korvata ne kansainvälisillä turvallisuustakuilla.

Maamme kansainväliset tehtävät

Yhteiskunnallinen rakennustyö on mahdollista vain rauhan maailmassa. Siksi keskeinen tehtävä on poliittisen ja sotilaallisen jännityksen lieventäminen, aseistuksen vähentäminen, kansainvälisten taloussuhteiden muuttaminen nykyistä oikeudenmukaisemmiksi ja kansainvälisen yhteistyön kehittäminen. Rauha ja yhteiskunnallinen kehitys edellyttävät toisten valtioiden suvereenisuuden kunnioittamista ja sisäisiin asioihin puuttumattomuutta sekä kanssakäymistä tasavertaisuuden ja molemminpuolisen hyödyn pohjalta.

Suomen tulee monipuolisesti ja aktiivisesti edistää myönteistä kansainvälistä kehitystä. Siihen maallamme on hyvät edellytykset, koska Suomen kansainvälinen asema on vahva ja maallamme on vakiintuneet suhteet yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisiin maihin. Suomen tulee aktiivisesti edistää Yhdistyneet Kansakunnat -järjestön toimintaa rauhan ja sosiaalisen edistymisen puolesta. Vastaisuudessaakin on erityisesti painotettava Euroopan turvallisuuden ja yhteistyön edistämistä.

Aseidenriisuntakysymyksissä maamme tulee toimia aloitteellisesti ja laaja-alaisesti pitäen ensisijaisina lähtökohtina yleisinhimillisiä rauhan turvaamiseen sekä taloudellisen, sosiaalisen ja sivistyksellisen kehityksen edistämiseen tähtääviä tavoitteita.

Kansainvälisten taloussuhteiden uudistamisen ja tasavertaisen yhteistyön luomisen yhteiskuntajärjestelmiltään tai kehitystaseiltaan erilaisten maiden välille tulee saada entistä suurempi paino maamme ulkopoliitikassa. Sen tulee johtaa uusiin harkittuihin aloitteisiin. Suomen tulee ajaa YK:n hyväksymän uuden kansainvälisen talousjärjestyksen luomista ja siihen tähtäävän julistuksen periaatteita sekä toimia

itse kansainvälisissä taloussuhteissaan tämän mukaisesti.

Talouteen liittyvien ongelmien ratkaisemisen lisäksi liennytyksen jatkuminen ja muodostuminen yleismaailmalliseksi edellyttää siirtomaavallan lopullista purkamista sekä kansojen ja kansallisuuksien alistamisen lopettamista. Suomen on erityisesti painotettava rotusorron ja syrjinnän poistamiseen tähtääviä toimia. Suhteiden luomisesta tai ylläpitämisestä fasisistiin tai senluonteisiin diktatuurimaihin on pidättydyttävä. Maamme tukea kansallisille vapautusliikkeille on tehostettava.

Suomen tulee edistää näitä pyrkimyksiä toiminnassaan kansainvälisen yhteisön piirissä, erityisesti Yhdistyneissä Kansakunnissa ja kahdensivulaisilla suhteillaan eri maihin.

YYA-sopimus on kestävä perusta Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehittämiseksi kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla. Se luo edellytykset maittemme samansuuntaiselle toiminnalle rauhan ja aseidenriisinnan hyväksi. Kaupan ja taloudellisen yhteistyön kehittäminen Neuvostoliiton kanssa on muodostunut maallemme tärkeäksi. Kauppaa ja taloudellista yhteistyötä tulee laajentaa myös muiden sosialististen maiden kanssa. Tällä yhteistyöllä on maamme taloutta vakaannuttava sekä työllisyyttä, talouden rakennemuutosta ja itsenäistä talouskehitystä edistävä vaikutus.

Suomella on perinteisesti laajaa yhteistyötä muiden pohjoismaiden kanssa talouden, kulttuurin sekä kansalaisten välisen kanssakäymisen alueilla. Yhteistyö on saanut vakiintuneet muodot Pohjoismaiden neuvoston ja valtioiden välisten muiden yhteistyöelinten sekä monien sopimusten pohjalta. Tämän yhteistyön tulee rakentua tasavertaisuuden periaatteille ja suuntautua rauhan ja oikeudenmukaisen yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseen. Ruotsin-

suomalaisten aseman parantaminen, heidän yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksiensa tehostaminen sekä heidän siteittensä säilyttäminen ja lujiittaminen entiseen kotimaahan edellyttää valtiovalalta ja kansalaisjärjestöiltä aikaisempaa tehokkaampia toimia.

Maallamme on kiinteät yhteydet myös Länsi-Eurooppaan ja yleensä kapitalistisiin maihin. Monien saavutusten ja kehittämisenäköalojen ohella läntisissä suhteissa on ongelmia, jotka uhkaavat maamme itsenäistä päättävältä talouden, kulttuurin ja koko yhteiskunnan kehittämisessä. Nykyistä suotuisampi yhteiskunnallinen kehitys maassamme edellyttää irtautumista haitallisista sidonnaisuuksista kapitalistiseen maailmanjärjestelmään sekä kaupan ja taloudellisen yhteistyön edistämistä tasavertaisuuden ja molemminpuolisen hyödyn periaatteiden pohjalta.

Maamme tulee voimistua panostaan kehitysyhteistyössä ja toteuttaa YK:n hyväksymä kehitysavun määrällinen tavoite. Kehitysyhteistyö tulee suunnata maihin, joilla on omia kehittämissuunnitelmia ja joiden yhteiskunnallinen rakenne takaa sen, että kehitysyhteistyön tulokset edistävät sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Kaupankäyntiä kehitysmaiden kanssa tulee laajentaa ja niihin tulee luoda suoria kaupallisia ja taloudellisia yhteyksiä. Suomen talouselämän ei tule osallistua kehitysmaiden yhteiskunnallisten rakenteiden vinoutumista aiheuttaviin kauppa- ja sijoitushankkeisiin.

Maamme kulttuurivaihdossa on tavoitteena pidettävä kulttuurin kehittämistä kansalliselta pohjalta ja osallistumista monipuoliseen ja rikastuttavaan kansainväliseen vuorovaikutukseen. Tieteessä, tekniikassa ja kulttuurissa on ehtymättömiä näköaloja yhteistyön tiivistämiselle sosialististen maiden kanssa. Maamme on välttämättä suojauduttava kulttuuria

köyhdyttävältä ylikansalliselta massaviihteeltä.

Jotta Suomen ulkopolitiikan kehittyminen kansamme etujen mukaisesti voidaan turvata myös tulevaisuudessa, on välttämätöntä ryhtyä kansanvaltaistamaan ulkoasiainhallintoa mm. lisäämällä eduskunnan ja parlamentaarisesti kokoonpantujen elinten päättävältä Suomen kansainvälistä politiikkaa ja ulkoasianhallintoa koskevissa kysymyksissä.

MAAMME KEHITYKSEN NÄKÖALOJA

Yhteiskuntamme tilasta

Suomi on kapitalistinen maa, jossa tuotantovälineiden omistus ja siihen perustuva valta ovat keskittyneet harvoihin käsiin.

Yhteiskunnallemme ovat luonteenomaisia toisaalta mittavat saavutukset jotka ovat ratkaiseviltä osin työväenliikkeen vuosikymmeniä jatkuneen toiminnan ja kansanjoukkojen omakohtaisen kamppailun tulosta. Yhteiskuntaamme leimaavat toisaalta syvät ongelmat, jotka uhkaavat pysäyttää yhteiskunnallisen rakennustyön ja myös mitätöidä tähänastisia saavutuksia.

Maamme on taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti varsin kehittynyt. Demokraattiset oikeudet ovat suhteellisen laajat. Kansalaisten huomattavan osan taloudellinen ja sosiaalinen turvallisuus on suurempi ja sivistystaso korkeampi kuin useimmissa muissa maissa. Kansamme on yltänyt mittaviin kulttuurisaavutuksiin. Maamme kansainvälinen asema on vakaa.

Kapitalistisen yhteiskunnan syvä kriisi muodostaa kuitenkin vakavan esteen suotuisalle kehitykselle

maassamme. Tämä kriisi ei koske vain kapitalistista taloutta, vaan koko yhteiskuntaa ja sen laitoksia ja sillä on myös aatteelliset ja moraaliset ulottuvuutensa.

Kriisiä ei ratkaista tavanomaisella uudistuspolitiikalla. Tarvitaan syvällisiä muutoksia, uutta demokratiaa, missä todella on kyse ihmisjoukkojen harjoittamasta järkevästä ja järjestäytyneestä vallankäytöstä. Kriisin ratkaiseminen on edellytyksenä sille, että kyetään käyttämään hyödyksi kaikki mahdollisuudet kehittää yhteiskuntaamme nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja turvallisemmaksi, ihmiselle paremmaksi elää.

Keskeisiä ongelmia

Yhteiskunnassamme on laajoja väestöryhmiä, joiden asema on sosiaalisesti vaikea. Ulospäin näkyvän yleisen hyvinvoinnin taakse peittyä jopa suoranaista puutetta. Työnsaannin ja toimeentulon epävarmuus synkentää pysyvästi monien elämää.

Työhön liittyy monia ongelmia. Koneellistuminen on usein tehnyt työstä pakkotahtista, ruumiillisesti ja henkisesti rasittavaa. Työn osittuminen yhä pitemmälle on johtanut työntekijän ammattitaidon kaventumiseen, ja hänen on entistä vaikeampi hahmottaa asemaansa tuotantotapahtumassa. Nämä tekijät ovat osaltaan vähentäneet työn mielekkyyttä ja vieraannuttaneet ihmisiä työstä ja koko yhteisöstä.

Työhön liittyvien epäkohtien, ympäristön pilaantumisen ja sosiaalisen turvattomuuden vuoksi kansalaisten terveys ja henkinen tasapaino ovat uhanalaisia.

Ihmisten maailmankuvan pirstoutuminen on kapitalismin kriisin olennaisia tunnusmerkkejä. Kapitalismin aatteelliset perusteet hajoavat, mutta vielä ei

laajoissa joukoissa ole syntynyt tietoisuutta välttämättömäksi koetun yhteiskunnallisen muutoksen aatteellisista lähtökohdista. Yksityinen voitontavoittelu, jolle kapitalistinen teollinen kehitys perustuu, estää ihmisiä kehittämästä kykyään omaaloitteisuuteen ja sosiaaliseen toimintaan. Ihmiset ovat porvarillisen ideologisen koneiston voimakkaan vaikutuksen alaisia. Se alistaa ihmisten henkiset tarpeet voitontavoittelun välineiksi ja tekee ihmisistä passiivisia massakulttuurin vastaanottajia, kapitalistisen kilpailuyhteiskunnan ja kulutusideologian vieraannuttamia kuluttajia. Se antaa kieroutuneen kuvan ihmisestä ja työstä ja peittelee olennaisia yhteiskunnallisia vastakohtaisuuksia. Seurauksena kaikesta tästä on näköalattomuutta, poliittista passiivisuutta ja henkistä epävarmuutta. Erityisen kipeästi nämä ongelmat koskettavat lapsia ja nuoria, joiden maailmankuva on vasta muotoutumassa.

Pääomien keskittyminen ja suuromistajien määräysvalta estävät kansalaisia vaikuttamasta omaan elämäänsä ja tulevaisuuttaan koskevaan päätöksentekoon. Ne kaventavat myös eduskunnalle ja kunnanvaltuustoille laissa säädettyä valtaa ja hallituksen toimintamahdollisuuksia ja vaikuttavat eri tavoin niiden vallankäyttöön.

Omistuksen keskittyminen on luonut suuret tulo- ja varallisuuserot kansalaisten välille.

Julkinen valta ja yksityinen talouselämä ovat yhä pitemmälle kietoutuneet yhteen, mikä osaltaan turvaa kapitalistisen talousjärjestelmän säilymistä. Yhteiskunnan valtarakenteen vuoksi talouden valtiollinen sääntely on ollut epädemokraattista ja virkavaltaista sekä vastannut lähinnä yksityisomistajien etuja. Valtiollinen sääntely luo kuitenkin edistyksellisille voimille edellytykset vaikuttaa valtiovallan kautta talouteen ja kaventaa suurpääoman valtaa, milloin po-

liittiset voimasuhteet tekevät tällaisen vaikuttamisen mahdolliseksi.

Edellä kuvatut piirteet vaikeuttavat kansalaisten elämää ja estävät ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Ne muodostavat esteen nykyistä suotuisammalle taloudelliselle, sosiaaliselle ja sivistykselliselle kehitykselle.

Talouspolitiikan tavoitteet

Suomen yhdentyminen kapitalistisiin maailmanmarkkinoihin on tapahtunut yksipuolisesti pääomavaltaisen puunjalostusteollisuuden vientiedellytyksiä tukemalla. Se on osaltaan tehnyt maamme tuotantorakenteesta yksipuolisen ja alttiin kansainvälisten suhdannehäiriöiden vaikutuksille. Sosialististen maiden kanssa käytävän kaupan perinteisesti keskeinen asema ja sen suuntautuminen työvoimavaltaisille ja laajentumiskykyisille alueille on puolestaan monipuolistanut tuotantoa ja vaimentanut suhdannevaihteluita.

Suomen yhdentyminen kansainväliseen työnjakoon on nopeuttanut maamme elinkeinorakenteen rajua muutosta. Siirtyminen perinteisestä maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta kaupungistuneeseen teollisuusvaltioon on tapahtunut erittäin lyhyen ajan kuluessa. Nopean teollistamisen ja kansallisen vaurauden lisääntymisen sekä näiden mahdollistaman kansalaisten elintason kohoamisen kääntöpuolena on tapahtunut maan alueellisten erojen kärjistymistä samoin kuin sekä maaseutu- että kaupunkilaiselämän köyhtymistä, vakiintuneiden ja turvallisiksi koettujen yhteisöjen pirstoutumista, maasta muutttoa ja näiden synnyttämää henkistä juurettomuutta ja sosiaalisia vaikeuksia.

Taloudellisten ongelmien kärjistyessä on talous-

poliittiselle päätöksenteolle maassamme ollut tyypillistä neuvottomuus ja turvautuminen vanhoihin ajatustottumuksiin. Suhdannepolitiikka on ollut passiivista, ja nykyisistä suhteellisen vaatimattomistakin kehityksen ohjaamisen välineistä on oltu valmiita luopumaan. Perusteellista uudelleenarviointia kaipaava suomalaiselle talouspoliittiselle ajattelulle tyypillinen usko vientiteollisuuden kilpailuedellytyksiin taloudellista kehitystä yksinomaisesti sääntelevänä tekijänä.

Taloudellisten ongelmien voittaminen — siinä määrin kuin se kapitalismin oloissa on mahdollista — edellyttää maaltamme itsenäistä talouspolitiikkaa. Sen tulee perustua kansalaisten todellisiin tarpeisiin ja luontaisiin tuotantoedellytyksiimme, ennen muuta kansalaisten käten ja aivojen työlle, väestömme korkeaan sivistystasoon ja ammattitaitoon, vireään tieteelliseen työskentelyyn ja tutkimustoimintaan, teknologisesti suhteellisen korkeatasoisen tuotantorakenteen kehittämiseen sekä luonnonrikkauksiemme järkevään käyttöön.

Taloudellisen itsenäisyyden ja suotuisan taloudellisen kehityksen turvaaminen edellyttävät irtautumista haitallisista taloudellisista sidonnaisuuksista kapitalistisiin maailmanmarkkinoihin sekä läntisiin kauppa- ja talousryhmittymiin. Suomalaisten yritysten ja rahalaitosten toimintaa ulkomailta on valvottava niin, ettei riippuvuus monikansallisista suur-yrityksistä ja läntisistä rahalaitoksista lisäännä. Ulkomaisten yritysten sijoituksia Suomeen ja suomalaisten yritysten sijoituksia ulkomaille on niin ikään säänneltävä nykyistä tehokkaammin.

Kauppaa ja taloudellista yhteistyötä sosialististen maiden kanssa on laajennettava. Maamme on aloitteellisesti vietävä käytäntöön niitä sopimuksia, joita meillä on Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden sekä SEV:n kanssa.

Kehitysmaiden on saatava nykyistä huomattavasti suurempi paino maamme ulkomaankaupassa ja taloudellisessa yhteistyössä. Ulkomaankauppapolitiikkamme on tuettava kehitysmaita niiden pyrkimyksissä saavuttaa nykyistä tilannetta oikeudenmukaisempi uusi kansainvälinen talousjärjestys.

Kansantaloudelle ominaisten jyrkkien suhdannevaihteluiden lieventäminen edellyttää myös valtiovaltalta määrätietoista talouden suhdanne- ja rakennepolitiikkaa. Suhdannepolitiikassa on irtauduttava lyhytjänteisestä, yksinomaan vientiteollisuuden ahtaisiin kilpailukykyäköhtiin perustuvasta ja jopa suhdanteita kärjistäneestä talouspolitiikasta ja asetettava kokonaistaloudelliset tavoitteet yksityisten, puhtaasti kaupallisten etujen edelle. Eduskunnan ja hallituksen asemaa suhteessa Suomen Pankkiin ja yksityisiin rahalaitoksiin on voimistettava. Julkisen vallan on voitava vaikuttaa investointien ohjautumiseen kansantalouden tuotantorakenteen monipuolistamiseksi sekä sen joustavuuden ja mukautumiskyvyn lisäämiseksi. Valtiovalta voi edistää tuotantorakenteen kehittämistä myös valtion oman yritystoiminnan avulla. Tuotantotoiminnan teknisen perustan vahvistaminen ja sen uusiutumiskyvyn turvaaminen edellyttävät, että valtion yhtiöt nykyistä selvemmin laajentavat tuotantoaan myös pääomavaltaisen perusteellisuuden ulkopuolelle, erityisesti suuria tutkimus- ja kehittelypanoksia vaativille aloille.

Maamme alueellisten kehityserojen vähentämiseksi on suunnitelmallisesti puututtava epätasaista alueellista kehitystä synnyttäviin ja ylläpitäviin tekijöihin. Yksinomaan yritystoiminnan taloudelliseen tukemiseen perustuvalla toiminnalla ei tähän päästä. Talouden alueellista tuotantorakennetta on monipuolistettava, myös valtion omin sijoituksin.

Teknologian ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja tuotannon automatisointia on ohjattava niin, että

ne palvelevat yksityisten kansalaisten aineellista ja henkistä hyvinvointia. Uusien menetelmien käyttöön-otto voi tapahtua vain työntekijöiden suostumuksella. Työnjakoa on kehitettävä siten, että ihmiset voivat kokea työnsä mielekkääksi ja että työ antaa ihmisille mahdollisuuden luovien kykyjensä kehittämiseen.

Julkinen sektori vastaa jo nyt yhteiskunnan taloudelliselle kehitykselle keskeisistä palveluista, kuten koulutuksesta, terveydenhoidosta ja perusrakenninvestoinneista. Sen merkitys muodostuu sitä tärkeämmäksi, mitä suurempia ja syvällekkäyempiä muutoksia taloudellisissa oloissa, mm. raaka-aineiden ja energian saatavuudessa tai ympäristön tilassa tapahtuu. Sosiaalisesti oikeudenmukaisen ja luonnon edellytysten kanssa sopusointuisen taloudellisen kehityksen aikaansaaminen epävarmuuden sävyttämisessä oloissa edellyttää talouden demokraattista suunnittelua, ohjausta ja valvontaa talouselämän kaikilla tasoilla. Kansalaisten vaaleilla valitsemien demokraattisten päätöselinten mahdollisuuksia vaikuttaa taloutta koskevaan päätöksentekoon on laajennettava yksityisten pääomanomistajien vaikutusvallan kustannuksella. Työntekijöille on annettava valtaa yrityksissä tehtävässä päätöksenteossa.

Verotuksen kehittämisen tavoitteena on oltava tulo- ja varallisuuserojen kaventaminen. Nykyisin verotus kohdistuu kohtuuttoman ankarana ansiotuloihin. Pieni- ja keskituloisten verotusta tulee helpottaa ja välttämättömään toimeentuloon tarvittava tulo vapauttaa verotuksesta. Verotuksen painopistettä tulee siirtää pääomatulojen ja pääomavoittojen sekä yleensä suurten tulojen ja omaisuuksien verottamiseen. Verotuksen uudistamisen lähtökohtana ei saa olla epäsosiaalisen ja pienituloisiin kohdistuvan välillisen verotuksen lisääminen. Yritysverotusta tulee kehittää niin, että sitä voidaan käyttää joustavasti myös

suhdanteiden tasaamiseen ja sijoitusten ohjaamiseen.

Pienten ja keskisuurten yritysten itsenäisyyttä suhteessa suuryrityksiin ja rahalaitoksiin on vahvistettava. Yritysverotusta on kehitettävä siten, ettei se edesauta yritystoiminnan keskittymistä ja suosi suuryrityksiä. Pienten ja keskisuurten yritysten yhteistyötä yhteiskunnan omistaman teollisuuden kanssa tuotannon harjoittamisessa, markkinoimisessa ja tuotekehittelyssä tulee laajentaa.

Omistusmuodoltaan sosiaalisen yritystoiminnan, erityisesti valtion yritysten ja laajapohjaisten osuuskuntien toimintaedellytyksiä tulee parantaa.

Maatalouden kehittämisen tavoitteena on kotimaisen kulutuksen kattava tuotanto niiden maataloustuotteiden osalta, joita maamme luonnonoloissa on mahdollisuus tuottaa. Omavaraisuutta myös maatalouden tuotantotarvikkeiden osalta tulee lisätä. Valtiovallan tulee edistää pien- ja perheviljelmillä tapahtuvaa maataloustuotantoa ja turvata tuotannon pysyminen viljelijävään hallinnassa. Maatalousmaan joutuminen keinottelun kohteeksi ja viljelijävään ulkopuolisten omistukseen tulee ehkäistä. Maatalouden sisäisiä tuloeroja on kavennettava. Tuotantokustannusten nousun hillitsemiseksi on yhteiskunnan tuettava maatalouden tuotannollista yhteistoimintaa.

Kalastusta, poronhoitoa, turkistarhausta sekä luonnontuotteiden talteenottoa tulee kehittää sekä itsenäisinä ammatteina että sivuansioita antavina elinkeinoina, joilla parannetaan maaseudun elinkelpoisuutta.

Metsätaloutta kehitettäessä tulee puuntuotantotavoitteiden lisäksi määritellä myös metsien moninaiskäytön perusteet niin, että turvataan metsien virkistyskäyttö ja niiden käyttäminen luontaistaloudessa sekä metsän ekosysteemin tasapainon säilyminen.

Luonnonvaroja hyödynnettäessä on otettava huo-

mioon niiden riittävyys ja järkevä käyttö. Jätteet on kerättävä talteen ja käsiteltävä niin, että ne voidaan käyttää uudelleen tuotannossa. Raaka-aineita on käytettävä säästeliäästi ja uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä on korvattava uusiutuvilla luonnonvaroilla. Tuontiraaka-aine on mahdollisuuksien mukaan korvattava kotimaisilla raaka-aineilla.

Maamme mahdollisuuksia turvata energiahuollon-
sa kotimaisin energialähtein on vahvistettava erityisesti vähentäen öljyn osuutta. Samalla on osallistuttava aktiivisesti maallemme edulliseen kansainväliseen energiyhteistyöhön. Erityisen tärkeää on energiyhteistyön kehittäminen Neuvostoliiton kanssa. Pitkällä aikavälillä energiahuoltomme on rakennettava enenevässä määrin uusiutuvien energialähteiden varaan. Energian säästöön ja kotimaisten uusiutuvien energialähteiden käyttöön on kiinnitettävä erityistä huomiota ja lisättävä näihin suunnattuja tutkimusvaroja. On kehitettävä energiaa säästäviä tuotantomenetelmiä, vältettävä epätarkoituksenmukaista koneellistamista ja laajennettava julkista liikennettä. Ydinenergian hyödyntäminen nykyisessä muodossaan on ilmeisesti ohimenevä vaihe energiahuollossamme, mikä on otettava huomioon energiapoliitikassa ja energiaa koskevassa tutkimustoiminnassa. Myös yhdyskuntasuunnittelussa tulee energiatilanteessa tapahtunut pysyvä muutos ottaa huomioon.

Paitsi luonnonvarojen järkevään käyttöön on energiahuoltomme perustuttava suunnitelmallisuuteen. Tiukka suunnitelmallisuus energiahuollossa edellyttää valtiovallan ehdotonta päätösvaltaa kaikissa energiapoliittisissa kysymyksissä.

Kansalaisten perusoikeudet turvattava

Jokaiselle kansalaiselle on taattava oikeus työhön ja turvattuun toimeentuloon, sivistykseen ja luovaan

toimintaan, asuntoon, viihtyisään ympäristöön, terveyteen, lepoon ja virkistykseen sekä demokraattiseen vaikuttamiseen omaa tulevaisuuttaan ja koko yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Ihmisten taloudellisten, sosiaalisten, sivistyksellisten ja poliittisten perusoikeuksien toteuttaminen käytännössä edellyttää laajoja uudistuksia yhteiskunnassamme. On raivattava tieltä perusoikeuksien toteuttamista jarruttavia tekijöitä, muutettava valtasuhteita ja kehitettävä taloutta ja koko yhteiskuntaa niin, että perusoikeuksien toteuttaminen käy mahdolliseksi.

Työ ja toimeentulo

Sosiaaliselta ja taloudelliselta asemaltaan heikoimman ja haavoittuvimman väestönosan aseman pysyvä korjaaminen on työväenliikkeen keskeisimpiä tavoitteita.

Ihmisillä on oikeus mielekkääseen työhön, jossa kukin voi toteuttaa tietojaan ja taitojaan sekä luovaa kykyään. Teknologisen kehityksen ja automaation muuttaessa työn sisältöä ja luonnetta on tärkeää vaalia ja kehittää työtapahuman luovuutta vaativia alueita.

Ihmisten aineellisen toimeentulon turvaaminen on ehtona sille, että he voivat elää henkisesti rikasta elämää, käyttää oikeuksiaan ja osallistua tasapainoisesti yhteiskunnalliseen toimintaan.

Tulonjakoa tulee yhteiskunnassa muuttaa palkkatulojen eduksi. Verotuksella ja sosiaalisin tulonsiirtein sekä solidaarisella palkka- ja eläkepolitiikalla tulee kaventaa tulo- ja varallisuuseroja.

Palkkatyöntekijäin tulee varsinaisen työajan puitteissa saada kunnolliseen elämiseen riittävä palkka. Samapalkkaisuus on toteutettava ja palkkaeroja kavennettava korottamalla alimpia palkkoja muita

enemmän. Palkkatyöntekijäin tulee saada osuutensa työn tuottavuuden kasvusta.

Pienviljelijäin ja pienyrittäjäin toimeentuloa on parannettava vahvistamalla pienmaatalouden ja pienyritystoiminnan harjoittamisen edellytyksiä.

Vähävaraisten eläkeläisten asemaa on parannettava korottamalla pienimpiä eläkkeitä. Samanaikaisesti tulee estää ylisuurten eläkkeiden muodostuminen. Eläkejärjestelmä tulee yhtenäistää ja saatava yhteiskunnan hoidettavaksi. Samoin on luotava aukoton työttömyysturvajärjestelmä. Eläkkeiden, työttömyysturvan ja muun sosiaaliturvan sekä opintotuen on oltava tasoltaan sellaisia, että ne takaavat päivittäisistä aineellisista huolista vapaan elämän.

Taiteilijoiden toimeentulon turvaamiseksi tulee ryhtyä maksamaan taiteilijapalkkaa.

Ympäristö

Kansalaisten oikeudet turmeltumattomaan elinympäristöön on turvattava perustuslaissa.

Kaikkien ihmisen luontoon kohdistamien toimien tulee lähteä ekologisesta periaatteesta, toimien sopeuttamisesta luonnontalouden vaatimuksiin. Luonnonvarojen hyödyntämisessä on pidettävä silmällä luonnonvarojen riittävyyttä ja järkevää käyttöä. Tuotannollista toimintaa ei saa harjoittaa niin, että luonto ja elinympäristö pilaantuvat. Tuotantoteknologiaa on kehitettävä siten, että se häiritsee mahdollisimman vähän luonnonjärjestelmien toimintaa.

Vesien saastuminen on saatava päättymään ja liikaantuneita vesiä on puhdistettava tehokkaasti. Ilmansuojelua on tehostettava ja meluhaittoja vähennettävä erityisesti asutuskeskuksissa.

Maamme luonnon monipuolisuuden ja sen sisältämän perinnöllisen aineksen suojeluun ja hoitoon on

pantava erityistä painoa. On perustettava suojelualueita sekä luonnon- ja kansallispuistoja. Luonnon maisemaa ja kulttuurimaisemaa on tehokkaasti suojeltava. Nämä näkökohdat on otettava huomioon tehtäessä päätöksiä tuotannon harjoittamisesta sekä teiden ja vesistöjen rakentamisesta ja muista vastaavista hankkeista.

Luonnon ja ympäristön tehokas suojeleminen edellyttää lainsäädännön ja hallinnon yhtenäistämistä ja kehittämistä.

Asuminen

Asumisen perusoikeuden toteuttamiseksi on asuntotuotannon ohjauksessa ja toteuttamisessa lisättävä julkisen vallan osuutta ja kansanvaltaista valvontaa. Tavoitteena on asumiserojen kaventaminen ja asuntopulan sekä ahtaasti asumisen lopettaminen, asumiskustannusten alentaminen ja asumisturvallisuuden lisääminen sekä asuin ympäristön parantaminen. Oikeus asua kohtuullisin kustannuksin kooltaan ja tasoltaan riittävässä asunnossa on turvattava lakiin perustuvalla järjestelmällä.

Valtion tuella ja valvonnassa tapahtuvan asuntotuotannon osuutta on lisättävä. Valtion lainoitus tulee pääosin suunnata kohtuuhintaisten, kuntien omistamien vuokra-asuntojen sekä pientalojen rakentamiseen. Rahalaitoksille on määritettävä sitovat rahoitusvelvoitteet riittävän asuntolainoituksen turvaamiseksi.

Asumiskustannuksia tulee alentaa mm. laina-aikoja pidentämällä ja korkoa alentamalla. Asumiskustannusten tulee olla oikeudenmukaisessa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Rakentamiskustannuksia kohottavan keinottelun estämiseksi tonttimaat tulee yhteiskunnallistaa.

Vuokralla asuvien asumisturvaa on parannettava. Asukkaiden tulee voida vaikuttaa asumista ja ympäristöstä koskevaan päätöksentekoon.

Asuinalueet on sijoitettava luonnonmukaisesti, suunniteltava viihtyisiksi ja suojattava melulta ja saasteilta. Asuinalueilla tulee turvata monipuoliset palvelut sekä hyvät edellytykset liikkumiseen ja virkistytymiseen. Kaupunkien keskusta-alueilla on autioitumisen estämiseksi turvattava riittävän asutokannan säilyminen. Vanhat korjauskelpoiset rakennukset on purkamisen sijasta kunnostettava.

Yhdyskuntien suunnittelussa on työpaikat ja asuinalueet sovittava yhteen niin, että työmatkoja voidaan lyhentää. Sekä asutuskeskuksissa että harvaanasutuilla seuduilla on huolehdittava joustavan joukkoliikenteen järjestämisestä.

Terveys

Kansalaisilla on oikeus terveelliseen ja turvalliseen elämään ja elinympäristöön. Maamme on säilytettävä puhtaana ja terveyttä vaarantavat tekijät poistettava yhteiskuntaa kehittämällä.

Ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa ja sairaanhoitoa tulee kehittää yhtenä kokonaisuutena. Elin- ja työolojen yhteydet ihmisen terveyteen tulee tutkia sekä lisätä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyötä. Terveydenhuollon ja sairaanhoidon palvelujen tulee olla ihmisläheisiä, riittäviä ja valvatta jokaisen saatavilla.

Ennaltaehkäiseviä toimia ja perusterveydenhuoltoa tulee lisätä ja kehittää. Terveyskeskusverkosto on toteutettava kansanterveyslain mukaisesti. Työterveyshuoltoa tulee kehittää ensi sijassa terveyskeskuksissa. Lääkehuolto ja apteekkitoiminta on otettava asteittain yhteiskunnan haltuun liittämällä

ne terveystieteiden ja sairaaloiden toimintaan. Kansalaisille on luotava välittömiä mahdollisuuksia vaikuttaa terveydenhuoltoon.

Julkisen terveydenhuollon ja sairaanhoidon kehittämiseksi on luotava taloudelliset edellytykset. Tavoitteena on palvelujen maksuttomuus. Sairausvakuutuksen turvin tapahtuva yksityinen voitontavoittelu tulee estää.

Työsuojelua tulee kehittää niin, että työympäristöstä voidaan poistaa terveydelle vaaralliset tekijät, parantaa työviihtyvyyttä ja muuttaa työtä ihmistä kehittävään suuntaan. Terveyskasvatuksen keinoin tulee väestön elin- ja ravintotottumuksia suunnata terveellisempään suuntaan. Erityisesti on painotettava pitkäaikaissairanhoidon, mielenterveyspalvelujen ja kuntoutuksen kehittämistä.

Kasvatus, sivistys, tutkimus

Jokaisella on oikeus rikkaaseen, täysipainoiseen ja onnelliseen elämään. Tämän tavoitteen saavuttamiseen vaikuttaa osaltaan kasvatus. Sen tulee edistää ihmisten kasvua tietoisesti ympäristössään valintoja tekeviksi, tunne-elämältään kypsiksi, toisten ihmisten oikeuksia kunnioittaviksi ja solidaarisiksi ihmisiksi, jotka suhtautuvat luontoon ja elinympäristöön vastuuntuntoisesti ja haluavat kehittää yhteiskuntaa ihmisen parhaaksi. Kasvatuksen tulee valmentaa ihmisiä työelämään ja yhteiskuntaan.

Lasten ensimmäinen kasvuympäristö on koti. Lasten vanhemmille tulee taata taloudelliset ja sosiaaliset mahdollisuudet luoda lapsilleen turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö. Heidän tulee saada riittävästi tietoa lapsen kehityksestä ja kasvatuksesta.

Yhteiskunnan tulee huolehtia jokaisen nuoren yleissivistävästä ja ammatillisesta koulutuksesta. Koulut on määrältään, laadultaan ja sijainniltaan

suunniteltava vastaamaan tasa-arvon ja yhteiskuntakehityksen vaatimuksia. Yhteiskunnan vastuun tulee ulottua myös nuorten työelämään sijoittumiseen.

Yksilön henkinen kasvu ja yhteiskunnan kehitys edellyttävät ihmisiltä elinikäistä opiskelua ja itsensä kehittämistä. Tämän vuoksi jatkuvan kasvatuksen periaate on toteutettava käytännössä.

Yleissivistävän peruskoulun laajuudesta ja pituudesta riippuvat yksilön myöhemmät tosiasialliset opiskelumahdollisuudet ja edellytykset osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja ottaa aktiivisesti osaa kulttuuriin ja sen kehittämiseen. Yleissivistävän koulutuksen tasosta riippuu myös se, miten ihminen kykenee hankkimaan nopean tuotantorakenteen muutoksen vaatiman ammattikoulutuksen. Siksi peruskoulua on jatkuvasti kehitettävä. Tavoitteena on koko ikäluokalle tarkoitettu, ydinsisällöltään yhteinen 12-vuotinen peruskoulu, jonka pohjalle rakentuu kaikki ammatillisesti eriytyvä koulutus.

Kouluopetuksen sisältöä tulee kehittää niin, että koulu luo uudistuksille suopeaa, ihmisten tasa-arvoa ja yhteenkuuluvuutta painottavaa sekä kansainvälisyyttä ja rauhaa korostavaa asennoitumista. Opetusta on kehitettävä luovan oppimisen ja yhteisöllisyyden suuntaan ja siten, että se edistää teoretietiedon ja käytännön yhdistämistä. Opetajakoulutusta tulee kehittää näiden tavoitteiden edistämiseksi.

Peruskoulun jälkeen on jokaiselle turvattava oikeus laaja-alaiseen ammatillisesti eriytyneeseen opiskeluun joko ammatillisessa oppilaitoksessa tai korkeakoulussa. Pyrkimyksenä tulee olla yhtenäinen koulutusjärjestelmä, jossa kaikille turvataan käytännön mahdollisuus edetä aina korkeakouluasteelle saakka. Niin kauan kuin keskiasteen koulutus jakautuu erilliseen yleissivistävään ja ammatilliseen osaan, edellyttää tämän tavoitteen saavuttaminen

yleissivistävän opetuksen aseman vahvistamista ammatillisessa koulutuksessa.

Opintotukea tulee parantaa ja kehittää kokonaisuudessaan opintorahamuotoiseksi tueksi. Opintotukea kehitettäessä tulee ottaa huomioon myös jo velkaantuneiden opiskelijoiden ja valmistuneiden velkarasituksen vähentäminen.

Vapaan sivistystyön toimintaedellytyksiä parantamalla on kaikille kansalaisille turvattava mahdollisuudet kehittää itseään kykeneviksi sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhteiskunnan uudistamiseen. Työelämässä toimivien ihmisten koulutuksen on pysyttävä vastaamaan uuden teknologian mukanaan tuoman ammattikäytännön nopean muutoksen aiheuttamiin haasteisiin. Aikuisväestön laajempien opiskelumahdollisuuksien turvaamiseksi opintovapaajärjestelmä on muutettava palkalliseksi.

Joukkotiedotuksella on myös tärkeä kasvatuksellinen merkitys. Siksi kaiken joukkotiedotuksen tulisi korostaa humanistisia, ihmisen luovuutta ja ihmisten keskeistä solidaarisuutta kunnioittavia periaatteita.

Tiede on yhteiskunnan aineellisen ja henkisen kehityksen kannalta muuttunut entistä tärkeämmäksi. Samalla on korostunut tieteen vallitsevaa yhteiskunnallista käytäntöä kritisoiva tehtävä. Tieteen harjoittamisen vapaus, riittävät aineelliset tutkimusedellytykset ja tieteellisten tulosten julkisuus on turvattava. Suomen tutkimuspanos suhteessa kansantuotteeseen on nostettava kansainväliset vertailut kestäväälle pohjalle. Tärkeimpänä on pidettävä perustutkimuksen kehittämistä, koska se on kaiken muun, mukaan lukien soveltavan tutkimuksen kehittämisen kivijalka. Soveltavaa tutkimusta on samalla suunnattava väestön yhteiskunnallisten tarpeiden tyydyttämisen kannalta olennaisiin kysymyksiin.

Maamme yliopistoja ja korkeakouluja on kehitettävä tieteellisinä yhteisöinä, joissa opiskelu ja tutki-

mus ovat tiiviissä yhteydessä keskenään. Tavoitteena tulee olla laaja-alaisen tieteellisen sivistyksen antaminen sekä tieteellisen ammattikäytännön hallitsevan ja tieteelliseen työskentelyyn kykenevän yksilön kasvattaminen.

Taide

Ihmisen luova toiminta ilmenee rikkaasti taiteissa. Niissä heijastuvat kansakuntamme henkinen kasvu, sen ominaispiirteet ja itsetunto. Taide lisää ihmisten henkisiä voimavaroja toimintaan rikkaamman ja ihmisarvoisemman elämän puolesta.

Kun tavoitteena on yhteiskuntamme vireä kulttuurikehitys ja sen yksityisten jäsenten henkinen kasvu, edellyttää se yhteiskunnan voimavarojen määrätietoista suuntaamista eri taiteenalojen tasapuoliseen kehittämiseen ja ammattitaiteilijoiden toimeentulon turvaamiseen.

Poistamalla yhteiskunnassa esiintyvää sosiaalista, koulutuksellista ja alueellista eriarvoisuutta luodaan kaikille tasavertaiset edellytykset taiteen vastaanottamiseen ja sen ilmaisutapojen ymmärtämiseen sekä taiteen omakohtaiseen, luovaan harrastamiseen. Päämääränä on, että kaikki kansalaiset yhdenvertaisina pääsevät nauttimaan niin oman maamme kuin kansainvälisenkin taiteen parhaista tuotteista.

Kansallisen ja kansainvälisen massakulttuurin sisältöjä ja vaikutuksia tulee tutkia. Yhteiskunnan tulee kohdentaa tukea niille tuotannon alueille, joilla kaupalliset päämäärät eivät ole sisältöä määrääviä tekijöitä.

Yhteiskunnan tukeman taidepolitiikan yhdeksi tavoitteeksi on asetettava kilpailukykyisen ja tasokkaan kotimaisen viihdekulttuurin luominen ja kehittäminen.

Vapaa-aika

Vapaa-ajan, varsinaisen palkkatyön ulkopuolisen ajan, lisääminen on mahdollista teknisen kehityksen myötä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita merkityksettömyksen joutoajan lisääntymistä, vaan sellaisen ajan, joka on välttämätöntä ihmisten inhimilliselle kasvuille ja oikeudenmukaisen maailman luomiselle.

Tässä mielessä on luotava edellytykset sisällöltään monipuoliselle vapaa-ajalle. Ihmisen tulee voida levätä ja virkistäytyä, liikkua, opiskella ja tehdä luovaa työtä. Ihmistä henkisesti rikastuttavalla vapaa-ajalla ja työn sisältöä kehittämällä tulee ihmiselle luoda mahdollisuus vahvistaa kykyään toteuttaa itseään, mitä työmenetelmien kehittyminen yhä yksitoikkoisemmiksi on heikentänyt.

Matkailun ja sosiaalisen lomatoiminnan kehittämisessä on pantava painoa monipuolisten henkisesti rikastuttavien virikkeiden tarjoamiseen ihmisille.

Luonnon suojaaminen ja virkistysalueiden varaaaminen luovat edellytyksiä monipuoliselle ja terveelliselle vapaa-ajan vietolle. Kansalaisten on voitava jokamiehen oikeuden perusteella nauttia luonnosta.

Tasa-arvo

Ihmisarvoisen elämän edellytyksenä on, että yhteiskunnasta poistetaan kaikenlainen syntyperään, sukupuoleen ja ihmisen muihin yksilöllisiin ominaisuuksiin tai yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen asemaan perustuva syrjintä.

Kansalaisille on asuinpaikasta riippumatta turvattava työpaikka, yhteiskunnalliset palvelut ja mahdollisuus kehittää itseään.

Kansalaisilla on oltava tasaveroiset mahdollisuudet opiskeluun ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä samanlainen kohtelu oikeusistuimissa ja mui-

den viranomaisten toimissa. Kansalaisten oikeusturvaa on parannettava.

Vaikeassa asemassa olevat ryhmät tarvitsevat syrjinnän poistamiseksi myös erityisiä tukitoimia. Ihmisten ajattelutavan tulee muuttua suvaitsevaisemmaksi, ja heidän tulee toiminnassaan ottaa huomioon vähemmistöryhmien omat toivomukset ja tarpeet. Taavoitteena on luoda niin joustava ja monia toimintamahdollisuuksia tarjoava maailma, että siihen mahduttavat rinnakkain ja tasaveroisina nuoret ja vanhat, naiset ja miehet, eri kansallisuuksiin ja uskontokuntiin kuuluvat, kukin ihminen henkilökohtaisine ominaisuuksineen.

Naisten ja miesten tasa-arvo on toteutettava sekä julkisessa että yksityisessä elämässä. Työmarkkinointa, koulutusta ja työoloja on kehitettävä siten, että naiset ja miehet voivat yhtä hyvin toimia kaikilla aloilla. Lainsäädännöllä ja työmarkkinasopimuksilla on kiellettävä syrjintä, edistettävä tasaveroisten mahdollisuuksien toteutumista käytännössä sekä turvattava naisille ja miehille sama tulotaso.

Työaikoja on lyhennettävä ja muutettava ne joustavammiksi siten, että ihmiset, joilla on lapsia tai muita apua tarvitsevia läheisiä, voivat yhdistää työn ja hoitotoiminnan ihmisen täysipainoista kehitystä edistävällä tavalla. Kotityötä helpottavia yhteiskunnallisia palveluja on lisättävä.

Kehittyäkseen tasapainoisiksi ja vastuuntuntoisiksi kansalaisiksi lapset tarvitsevat vanhempiensa ja yhteiskunnan suojelua, huolenpitoa ja kasvatusta. Vanhempia, erityisesti isää, ja lasta on pyrittävä lähentämään toisiinsa.

Lapsen aseman tekee ongelmalliseksi yhteiskunnan eri toimintojen eriytyneisyys, mistä syystä myös lapsen ympäristöt, kuten asuma-alueet, päiväkodit ja koulut jäävät helposti yksipuolisiksi. Asuntojen, asuinympäristöjen, liikenteen ja palvelulaitosten

suunnittelussa ja toiminnassa tulee pyrkiä siihen, että lasten ja lapsia hoitavien henkilöiden toimintamahdollisuudet monipuolistuvat.

Kunnallinen päivähoito tulee järjestää kaikille tarvitseville ja päivähoitoa tulee kehittää avarasti siten, että se rikastuttaa lapsen kehitystä ja yhdistää häntä kotiseutuunsa, sen ihmisiin, kulttuuriin ja luontoon. Tulee edistää sellaista ajattelutapaa ja sellaisia uudistuksia, jotka tukevat tasapuolista työnjakoa perheessä ja lisäävät miesten hakeutumista hoito- ja kasvatustöihin.

Nuorille tulee yhteiskunnan toimin taata koulutus-, harjoittelu- tai työpaikka. Pelkästään työn ja koulutuksen turvaaminen ei kuitenkaan riitä. Nuorilla on oltava mahdollisuus kunnolliseen asumiseen, harrastuksiin ja itsensä kehittämiseen. Nuorten on aikaisempaa enemmän voitava vaikuttaa omaa tulevaisuuttaan ja yhteiskunnan kehittämistä koskevaan päätöksentekoon.

Vanhuksilla on oikeus taloudellisesti turvattuun ja henkisesti rikkaaseen elämään. Yhteiskunnan on tunnettava vastuunsa vanhuksien toimeentulosta.

Vanhuksille on myös luotava mahdollisuudet osallistua työhön ja yhteiskunnan eri alojen toimintaan kykyjensä ja voimiensa mukaisesti. Vanhuksen on saatava olla myös antava osapuoli, läheisilleen hyödyllinen ihminen. Avohuoltoa ja erilaisia palveluja kehittämällä vanhuksille tulee luoda edellytykset mahdollisimman pitkään asua totutussa ympäristössä. Vanhuksille tarkoitettuja kulttuuripalveluja on lisättävä ja niiden saatavuutta parannettava.

Vammaisten mahdollisuudet elää monipuolista ja turvallista elämää on taattava. Yleiset rakennukset, kuten virastot, kulttuurilaitokset ja sairaalat on rakennettava niin, että myös liikuntavammaiset voivat käyttää niitä helposti. Uusien asuntojen rakentamisessa on otettava huomioon niiden soveltuminen

myös liikuntaesteisille. Vammaisten mahdollisuudet saada yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, tarpeen mukaan myös erityisoppilaitoksissa on taattava. Vammaisten työhön sijoittuminen on turvattava erityistoimin. Yleistä asennoitumista vammaisuuteen on kehitettävä valistuneemmaksi niin, että vammaiset ja terveet voivat eri elämänalueilla toimia yhdessä molempia tyydyttävällä tavalla.

Sukupuoliset vähemmistöt tulee saattaa lainsäädännössä muiden kansalaisten kanssa samaan asemaan, ja syrjintä on kiellettävä lailla. Sairaaksi leimaamisesta on luovuttava ja toimittava syrjinnän aiheuttamien psyykkisten ja sosiaalisten haittavaikutusten poistamiseksi. Oikeisiin tietoihin perustuvan ihmissuhde- ja sukupuolikasvatuksen antaminen koululaitoksessa ja julkisessa tiedonvälityksessä on turvattava.

Oma kieli ja kulttuuri

Perustuslakien mukaan ruotsin kieli on maamme toinen virallinen kieli. Kaksikielisyys on kansallinen rikkaus. Molempien kielten taitaminen on tärkeä avo-aidinkieleltään sekä suomen- että ruotsinkielisille.

On pidettävä huoli siitä, että suomenruotsalainen väestö, jonka sosiaalinen rakenne vastaa likimain koko väestön sosiaalista rakennetta, saa mahdollisimman monipuolista koulutusta ja yhteiskunnalliset palvelut omalla äidinkielellään.

Erittäin tärkeää on turvata suomenruotsalaisen kulttuurin henkiset ja aineelliset kehittyminen edellytykset. Suomenruotsalaisen väestön asuma-alueita on kehitettävä niin, että ne säilyvät taloudellisesti ja sivistyksellisesti elinvoimaisina.

Maamme ruotsinkielisillä alueilla asuu suomenkielistä väestöä. Tämän väestönosan mahdollisuudet

saada yhteiskunnalliset palvelut äidinkielellään on turvattava.

Lukumäärältään pienten kansallisten vähemmistöjen ja niiden kulttuurien säilymiselle ja kehitymiselle on luotava sosiaaliset ja taloudelliset edellytykset. Saamelaisväestön luontaisia elinkeinoja ja kulttuuria on tuettava ja saamenkielistä kirjallisuutta ja yleisradiotoimintaa on lisättävä. Saamelaisille on taattava omakielinen peruskouluopetus. Myös mustalaiskulttuurin ja -kielen säilymistä tulee vaalia ja samalla kehittää tämän väestöryhmän sosiaalisia ja sivistyksellisiä oloja.

Demokratia

Suomalaisen yhteiskunnan demokraattiset oikeudet ja vapaudet, kuten kansalaisten mielipide- ja yhdistymisvapaus, oikeus poliittiseen toimintaan, järjestäytymiseen ja puolueuudostukseen sekä yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perustuva kansanedustuslaitos ovat mittavia saavutuksia, joita on puolustettava ja kehitettävä.

Kapitalismin kehitykselle on nykyisin ominaista lisääntyvä paine demokratian kaventumiseen, byrokratisoitumiseen ja tosiasialliseen harvainvallon kasvuun. Yhteiskuntamme demokraattisten perinteiden puolustaminen ja toiminta demokratian laajentamisen puolesta on siksi erittäin ajankohtaista.

Tehtävänä on torjua eduskunnan aseman heikentyminen sekä demokratian tosiasiallisen sisällön ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kaventuminen. Kansalaisten välitöntä vaikuttamista yhteiskunnassa tulee laajentaa, luoda uusia demokratian muotoja ja vahvistaa kansalaisten vaaleilla valitsemien päätöselinten, eduskunnan ja kunnanvaltuustojen asemaa. Myönteinen käänne yhteiskuntamme kehityksessä edellyttää tuotantovälineiden yksityiseen

omistukseen perustuvan vallan kaventamista.

Perustuslakia tulee muuttaa niin, että eduskunnasta tulee keskeinen valtioelin. Väliportaan hallinnon demokratisoimiseksi on muodostettava vaaleilla valittavat lääninvaltuustot, joilla on riittävä toimivalta. Kunnallista itsehallintoa tulee vahvistaa suhteessa valtiovaltaan.

Ihmisten on saatava osallistua tuotantoa, palveluja, työtä, asumista ja elinympäristöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä voitava valvoa päätösten toteuttamista. Siksi on lisättävä kansalaisten välittömiä vaikutusmahdollisuuksia siinä yhteisössä, jossa he toimivat. Työntekijöiden on voitava ratkaisevasti vaikuttaa työoloja ja työsuhdetta koskevaan päätöksentekoon ja myös yrityksen, viraston tai laitoksen koko toimintaa koskeviin ratkaisuihin, jota varten tarvittava tiedonsaanti on turvattava täydellisenä. Oppilaitosten sisäistä demokratiaa on kehitettävä. Kansalaisten tulee voida välittömästi vaikuttaa asuinympäristön kehittämiseen.

Hallintoa on tehostettava poistamalla byrokratiaa ja tekemällä hallintotoimet nykyistä joustavammiksi. Erityisesti kansalaisia palveleviin tehtäviin tulee turvata riittävästi työvoimaa. Suunnitteleville ja toteuttaville viranomaisille yhteiskunnan monimutkaistumisen myötä kertynyttä tosiasiallista poliittista valtaa tulee vähentää. Hallinnon tulee tiukkaan pitäytyä demokraattisten päätöselinten tahdon toteuttamiseen.

Tuomioistuinten jäsenten valintatapaa tulee demokratoida sekä alioikeuksien osalta että antamalla korkeimpien tuomioistuinten jäsenten valinta eduskunnan tehtäväksi.

Sellaiset luonteeltaan yhteiskunnalliset laitokset kuin koulu, kirkko, armeija, poliisi ja joukkotiedotusvälineet samoin kuin lainsäädäntö muovaavat ajattelua ja vaikuttavat olennaisella tavalla yhteiskun-

nan henkiseen ilmapiiriin. Nykyisellään ne vahvistavat ensisijassa porvarillisia arvoja ja vanhoillista yhteiskunnallista ajattelutapaa.

Uskonnonvapaus tulee toteuttaa täydellisenä myös käytännössä. Tässä tarkoituksessa kirkko tulee erottaa valtiosta ja valtiovallan tulee omaksua puolueeton ja yhdenvertainen asenne erilaisiin uskontoihin ja kirkkokuntiin. Ketään kansalaista ei saa asettaa etuoikeutettuun asemaan tai sortaa sen vuoksi, että hän kuuluu johonkin uskontokuntaan tai on sellaisen ulkopuolella.

Puolustusvoimia koskevassa päätöksenteossa tulee eduskunnan valtaa lisätä. Armeijaa on sisäisesti demokratisoitava ja vasemmistolaisiin kohdistuva poliittinen syrjintä on poistettava. Varusmiehille ja päällystölle on turvattava poliittisen osallistumisen ja etujärjestötoiminnan oikeudet. Asevelvollisten sosiaalista asemaa on parannettava. Eettiseen tai uskonnolliseen vakaumukseen perustuva siviilipalvelu on tehtävä tasaveroiseksi vaihtoehdoksi aseelliselle palvelulle. Puolustusvoimia ja poikkeuksellisia aikoja koskevaa lainsäädäntöä on muutettava niin, että ehkäistään armeijan mahdollinen käyttäminen työväenliikettä vastaan ja turvataan kansalaisten demokraattiset oikeudet myös poikkeuksellisissa oloissa.

Poliittiset esteet poliisin ammattiin pääsyltä on poistettava ja poliiseja koskevaa lainsäädäntöä korjattava niin, että poliisin käyttämistä epädemokraattisella tavalla voidaan ehkäistä.

Taloudelliset seikat aiheuttavat eriarvoisuutta ja esteitä sananvapauden käytännön toteutumisessa. Siksi julkisen vallan on tuettava aatteellista ja ammatillista lehdistöä, jotta se pystyisi kehittymään todelliseksi vaihtoehdoksi hallitsevassa asemassa olevalle kaupalliselle, porvarillista ajattelutapaa edustavalle lehdistölle.

Julkisen vallan hallitsemien tiedotusvälineiden, radion ja television ohjelmapolitiikkaa on kehitettävä niin, että painotetaan muussa tiedonvälityksessä taka-alalle jäävien väestöryhmien osuutta. Radion ja television antaman tiedon on oltava totuudenmukaista ja ihmisiä palvelevaa. Kaiken sähköisen viestinnän tulee olla yhteiskunnan valvonnassa. Satelliittien ja muun kehittyvän teknologian mukanaan tuomien laitteiden käyttöönotosta on pidättäydyttävä, mikäli se vaarantaa kansallista ohjelmatuotantoa ja edistää ylikansallisen massaviihteen esteettöntä tarjontaa maassamme.

Syvälliset uudistukset ja uudenlainen demokratia

Kapitalistinen Suomi on pysyvässä kriisissä, joka kärjistää yhteiskunnallisia ongelmia. Yhdessä työtekevien kanssa SKDL käy jokapäiväistä kamppailua kriisin kielteisten seurausten torjumiseksi ja myönteisten ratkaisujen toteuttamiseksi. Tässä kamppailussa on käynyt yhä selvemmäksi, että kestävät tulokset ja todelliset ratkaisut ovat saavutettavissa vain radikaaleilla, syvällisillä poliittisilla ja yhteiskunnallisilla muutoksilla. On valittava uusi suunta. Tarvitaan syvälle porvarillisen yhteiskunnan ja kapitalistisen talousjärjestelmän perusteisiin kohdistuvia uudistuksia.

Keskeisenä tavoitteena on tuotantovälineiden omistukseen, monopolipääomaan, perustuvien etuoikeuksien ja taloudellisen ja poliittisen vallan ratkaiseva rajoittaminen ja kansakunnan kehityksen suunnittaminen uudelle tielle. Tämä edellyttää ja samalla luo uudenlaista demokratiaa, todellista kansanvaltaa, joka perustuu ihmisten omakohtaiseen toimintaan ja ilmaisee esteettömästi heidän tahtonsa.

Demokratian uudistamisen ratkaiseva edellytys on poliittisen ja yhteiskunnallisen toiminnan vapaus ja tasavertaisten edellytysten luominen sille. Kansalaisten ja heidän järjestöjensä demokraattisia toimintaoikeuksia on laajennettava ja lisättävä julkiseen valtaan kohdistuvia suoria vaikutus- ja valvontamahdollisuuksia.

Demokraattisesti valittujen valtiollisten ja kunnallisten elinten asemaa ja päätäntävaltaa on vahvistettava. Päätösten valmistelua, päätöksentekoa ja päätösten toimeenpanoa on lähennettävä toisiinsa. Julkisuutta on lisättävä päätöksenteon kaikissa vaiheissa. Hallintoa on kevennettävä, virkavaltaiset menettelytavat kitkettävä pois ja luotava avoin ja demokraattinen hallintokäytäntö.

Kansantalouden kannalta keskeisten tuotannon alojen, yksityisten liikepankkien ja muiden rahalaitosten, vakuutuslaitosten sekä ulkomaankaupan saattaminen julkisen vallan tehokkaaseen ohjaukseen ja valvontaan ja viimekädessä suurten monopoliyritysten ja liikepankkien kansallistaminen luovat edellytyksiä talouden ja koko yhteiskunnan suunnitelmalliselle kehittämiselle.

Demokraattisen suunnittelun ja ohjauksen perustaksi eduskunnan tulee hyväksyä yhteiskunnan yleiset kehittämislinjat, joiden muotoilemiseen ihmisten tulee voida ratkaisevasti vaikuttaa työyhteisönsä sekä ammatillisten ja poliittisten järjestöjen kautta ja laajalla kansalaiskeskustelulla.

Yritysten sisäinen päätöksenteko on demokratisoitava. Työntekijöiden vaikutusvaltaa on laajennettava niin, että työntekijät voivat ratkaisevasti vaikuttaa yrityksen toimintaa koskeviin keskeisiin päätöksiin ja valvoa niiden toteuttamista.

Olennaisena osana kansantalouden kehittämiseen kuuluu osuustoiminnan laajentaminen sekä tavaroiden jakelussa että tuotannossa. Yhteiskunnan on

luotava edellytykset pien- ja perheviljelmien vapaaehtoiselle tuotannolliselle yhteistoiminnalle. Monopoli-asemassa olevien yritysten ja liikepankkien vallan ratkaiseva kaventaminen luo itsenäisen toiminnan ja kehittymisen edellytyksiä pienelle ja keskisuurelle yritystoiminnalle, jota julkisen vallan on omalta osaltaan tuettava.

Ihmisten suora vaikuttaminen omaa elämänpäiiriään ja koko yhteiskuntaa koskeviin asioihin on tärkeä edellytys demokratian laajentamiselle. Se voi tapahtua kunnanosa- ja hallinnon ja vastaavien pysyvien elinten, erilaisten järjestöjen ja liikkeiden sekä kansalaisaloitteen käyttöönotton kautta. Päätöselinten tulee olla velvollisia ottamaan käsittelyyn kansalaisten tekemät esitykset.

Suuntana sosialistinen yhteiskunta

Syvälle yhteiskunnan rakenteisiin kohdistuvat uudistukset ja uudenlaisen demokratian luominen tekevät ajankohtaiseksi kysymyksen koko talous- ja yhteiskuntajärjestelmästä. Ihmisten vapautuminen riistosta, sorrosta ja nöyryytyksestä vaatii kapitalismin korvaamista sosialismilla.

Tuotantovälineiden yksityisomistukseen perustuvan kapitalistisen tuotantotavan syvä ristiriita ilmenee siinä, että se ei vanhentuneiden yhteiskunnallisten rakenteiden ja tuotantovälineiden omistussuhteiden vuoksi kykene käyttämään hyväkseen tieteellisteknisen kehityksen avaamia mahdollisuuksia parantaa ihmisten elämänoloja. Kapitalismi kahlitsee ihmisen inhimillistä kasvua ja merkitsee ihmisen ja luonnon riiston sekä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden jatkumista.

Suomesta tulee luoda yhteiskunta, jossa kaikki työtätekevät väestöryhmät käyttävät demokraattises-

ti yhteiskunnallista päätäntävaltaa. Tarvitaan uusi, sosialistinen tuotantotapa, joka rakentuu keskeisten tuotantovälineiden yhteiskunnalliselle omistukselle, kansantalouden suunnitelmalliselle ohjaukselle ja ihmisten laajalle osallistumiselle tuotantoa ja koko kansantaloutta koskevaan päätöksentekoon. Tämä luo edellytykset käyttää tieteellisteknisen kehityksen suomia mahdollisuuksia jokaisen ihmisen ja koko kansakunnan hyväksi, hyödyntää luonnonvaroja järkevästi ja rakentaa taloudellisesti ja sivistyksellisesti korkeatasoinen, oikeudenmukainen yhteiskunta.

Sosialismin toteuttaminen on mahdollista vain demokraattisesti kansan enemmistön tuella ja omakohmaisella toiminnalla. Kansainvälisten voimasuhteiden muuttuminen sosialististen ja muiden edistyksellisten voimien hyväksi on luonut erityisesti kehittyneissä kapitalistimaissa uusia mahdollisuuksia toteuttaa syvä yhteiskunnallinen muutos ja edetä sosialismiin rauhanomaisesti. Tämä on SKDL:n pysyvä lähtökohhta.

Suomen työväenluokan taistelulla on saavutettu varsin laajat demokraattiset oikeudet ja vapaudet. Ne ovat voimassa ja laajenevat sosialismin oloissa. Taavoitteena on antaa poliittisille oikeuksille ja vapauksille uutta sisältöä, kehittää ja syventää kansanvaltaa yhteiskunnan kaikilla tasoilla, vahvistaa demokraattisten laitosten asemaa ja luoda uusia demokrati-an muotoja työelämässä, asuinalueilla ja yleensä ihmisten toimintaympäristössä.

Sosialismin toteuttaminen luo aivan uudet edellytykset osuustoiminnan kehittämiseksi ja antaa sille uuden sisällön. Se turvaa omalla työllään eläville yrittäjille ja maataloudenharjoittajille mahdollisuudet harjoittaa ja kehittää elinkeinoaan itsenäisesti yhteiskunnallisen tuotantosektorin rinnalla.

Tavoitteena on rakentaa yhteiskunta, jossa syntyvät edellytykset ihmisen vapautumiselle ja inhimilli-

selle kasvulle ja jossa ihmiset hallitsevat itse itseään ja jossa inhimilliset toiminnot ovat sopusoinnussa luonnon kanssa.

Onnistuminen uuden suomalaisen yhteiskunnan rakentamisessa edellyttää, että perehdytään sosialismin toteuttamisesta eri maissa saatuihin kokemuksiin ja käytetään niitä hyväksi ja että otetaan huomioon maamme kansalliset erityispiirteet, kulttuurin perinteet ja yhteiskunnalliset saavutukset.

KULTTUURI JA ELÄMÄNTAPA

Kansakuntamme kulttuuri on historiallisen kehityksen tulos. Siinä kuvastuvat ihmisten jokapäiväisen elämän tarpeet ja pyrkimykset parantaa elinoloja. Tuotantoelämä, kaupankäynti, palvelut, yhteiskunnalliset laitokset, tieteen ja taiteen saavutukset sekä perinteet ja tulevaisuuden näköalat ilmentävät kulttuurimme ominaispiirteitä.

Se, millaiseksi olemme rakentaneet elinympäristömme ja miten suhtaudumme vielä koskemattomaan luontoon, heijastaa kulttuurimme arvoja. Ihmisten kanssakäymisessä, käyttäytymisessä, ajattelussa ja tunteissa näkyy kulttuurimme syvin olemus.

Kansallisen kulttuurimme ominaispiirteet erottavat sen maailman muiden kulttuurien moninaisuudessa omaksi kokonaisuudekseen. Tämän henkisen perinnön vaaliminen ja kehittäminen on tehtävämme.

Yhteiskuntamme kehitys ja kulttuurin ja koko elämäntavan muutokset liittyvät kiinteästi yhteen. Muutos on yhä nopeampi.

Aineellisen hyvinvoinnin kasvu ei ole tuonut tullessaan vastaavaa henkistä hyvinvointia. Kapitalistiseen tuotantotapaan perustuvassa yhteiskunnassa ai-

neellinen hyvinvointi korostuu henkisten arvojen kustannuksella. Rahasta ja tavarasta on tullut ihmisen arvon ensisijainen mitta. Liian pitkälle viety työnjako, kulutusideologia, epäsolidaarinen asennoituminen kanssaihmiisiin ja epäoikeudenmukaiset yhteiskunnalliset rakenteet johtavat ihmisten eristäytymiseen ja vieraantumiseen, vetäytymiseen yksityisyyteen. Ne kahlitsevat ihmisten henkistä kasvua, alistavat ihmiset kuluttajiksi.

Elämäntavan muutos edellyttää irtautumista kulutusideologiasta, joka ohjaa ihmisiä tyydyttämään luonnollisia tarpeitaan tavarapaljoudella. Ihmisen tasapainoinen henkinen kasvu vaatii hylkäämään kylmän itsekeskeisen asennoitumisen, joka johtaa heikompien polkemiseen, epäsolidaarisuuteen ja epäoikeudenmukaisten yhteiskunnallisten rakenteiden ylläpitämiseen.

Kansallinen perustehtävämme on rakentaa elämämme oman kulttuurimme ja omien sivistyspyrkimystemme varaan ja luoda kestävää vuorovaikutusta muiden kansojen kulttuureihin.

Kapitalistisen tuotantotavan, porvarillisen henkisen ylivallan ja imperialismien maailmanlaajuisten alistamispyrkimysten kulttuuria ja elämäntapaa köyhdyttäviä vaikutuksia on pyrittävä torjumaan.

Kulttuuripyrkimysten tavoitteena tulee olla kansalaisten henkisten voimavarojen vapauttaminen toimintaan paremman elämäntavan puolesta. Ihmisen henkinen kasvu, kehittyminen luovana ja yhteisvastuuta tuntevana yksilönä on uuden elämäntavan lähtökohta. Toiminta uuden, oikeudenmukaisemman yhteiskunnallisen järjestyksen puolesta on siten suunnattava sekä aineellisen hyvinvoinnin jakamiseen oikeudenmukaisesti että henkisen kasvun vahvistamiseen. Kamppailu yhteiskunnan henkisestä hegemoniasta, elämäntavan perustana olevista arvoista vaikuttaa tulevaisuuteemme entistä syvemmin.

Kulttuurimme on sidoksissa luonnontalouteen ja sen luomiin elämänehtoihin. Kaiken kehityksen perustana on ihmisten toimintojen sopeuttaminen luonnontalouden asettamiin vaatimuksiin.

Kulttuurimme elinvoimaisuuden säilyminen edellyttää monipuolista kansainvälistä yhteistyötä. Tulevaisuutemme on sidoksissa ihmiskunnan kykyyn ratkaista rauhanomaisesti mittavatkin ongelmat ja eturistiriidat. Rauhan, kansojen välisen ystävyys ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen periaatteiden noudattaminen luo näköaloja koko kansalliselle olemassaolollemme ja on kulttuurimme kehittymisen perustana.

Suomen Kansan Demokraattisen Liiton ohjelma
Hyväksytty SKDL:n liittoneuvostossa 18. 5. 1980

DFFF:s program

TILL LÄSAREN

Du har DFFFs nya program i Din hand. DFFFs förbundsråd godkände det 18. 5. 1980.

Programmet lägger fram DFFFs uppfattning om hur människornas viktiga problem bör lösas och vårt samhälle utvecklas.

Förbundsrådet ville lämna det på basen av en mångsidig diskussion utformade programmet öppet för kritik och ändringar.

Det är att hoppas, att programmet framkallar diskussion om vår tids viktigaste problem. Diskussionen möjliggör preciseringar av programmets värderingar om världssituationen och vårt eget samhällets situation liksom också om de i programmet framlagda slutsatserna och verksamhetslinjerna.

Innehåll

INLEDNING	2
DFFF SAMLAR FRAMSTEGETS KRAFTER	4
Det fredliga uppbyggnadsarbetets utmaning och förbundets bildande	4
DFFF och samarbetets tradition	5
Inför nya utmaningar	7
Samarbete på jämbördighetens grundval	8
VÄRLDEN I FÖRÄNDRING	12
Jorden är en helhet	12
Finlands internationella ställning	19
Vårt lands internationella uppgifter	20
PERSPEKTIVEN FÖR VÅRT LANDS UTVECKLING	24
Om situationen i vårt samhälle	24
Centrala problem	25
Den ekonomiska politikens mål	27
Medborgarnas grundrättigheter måste tryggas	33
Arbete och utkomst	33
Miljön	34
Bostaden	35
Hälsan	36
Uppfostran, bildning, forskning	37
Konsten	40
Fritiden	41
Jämlikheten	42
Ett eget språk och en egen kultur	44
Demokratin	45
Djupgående reformer och kultur av nytt slag	48
Riktning mot det socialistiska samhället	51
KULTUREN OCH LEVNADSSÄTTET	53

INLEDNING

Kan världsfreden tryggas och ett tredje världskrig förhindras?

Hur kan vi avskaffa hungern och den sociala nöden i världen, otryggheten och bristen i vårt eget land?

Förmår människan fungera så att hon inte på ett ödesdigert sätt förorenar naturen och stör natursystemens verksamhet?

Kommer råvarorna och energin att räcka?

Hurudana människor vill vi bli, hurudant samhälle och kultur vill vi bygga?

Vilken är de nuvarande och särskilt de ännu ofödda generationernas framtid på vår jord?

Kommer de enskilda människornas åsikt och folkets vilja att höras när det beslutas om vår framtid?

Dessa är exempel på frågor som sysselsätter människornas sinnen.

De sysselsätter också folkdemokraterna. På följande sidor strävar DFFF till att analysera de universella problemen och vårt eget samhälles situation samt lägga fram slutsatser och verksamhetslinjer i vår tids mest centrala problem. DFFFs program innehåller också mera detaljerade målsättningar för att vårt land skall kunna byggas så att det blir bättre för människorna att leva i det.

Programmet är uppbyggt på följande grundtankar: Nationerna, världsgemenskapen bör kunna trygga och stärka världsfreden.

Nationerna bör kunna bestämma om sitt liv och sin framtid.

Produktionslivet bör kunna fungera kvalitativt, som grund för en förnuftig produktion, motsvarande människornas verkliga behov.

Människans verksamhet måste harmoniera med naturen, så att naturens ordningar bevarar sin funktionsduglighet, vilket utgör villkoret för det mänskliga livets fortsättning.

Människan bör återvinna sin självaktning, sin värdighet och sin skaparkraft.

Människornas relationer till varandra bör bygga på ömsesidigt ansvar och universell solidaritet, människorna bör frigöras från allslags utsugning, förtryck och förödmjukelse.

DFFF SAMLAR FRAMSTEGETS KRAFTER

Det fredliga uppbyggnadsarbetets utmaning och förbundets bildande

Finlands frigörelse från andra världskriget innebär början till ett nytt tidsskede i vårt lands historia. Nationen stod då inför stora utmaningar.

I stället för den mot Sovjetunionen fientligt inställda utrikespolitiken som lett till krigen måste en ny, på förtroende och samarbete baserad riktning skapas. Medborgarnas demokratiska rättigheter måste tryggas i vårt land. Detta ledde till att den vänstersinnade arbetarrörelsen fick omfattande politiska verksamhetsmöjligheter för första gången sedan slutet på

medborgarkriget. De fascistiska företeelserna, som uppträtt också i Finland, måste ryckas upp med rötterna. En helt ny andlig atmosfär, betonande demokrati och internationalism, måste skapas i landet i stället för den chauvinistiska inställningen. Återuppbyggandet av det som kriget förstört och förbättringen av medborgarnas livsvillkor krävde betydande ansträngningar.

Att lotsa ut vårt land ur krigspolitikens återvändsgränd till fredens och grannsämjans linjer liksom påbörjandet av landets inre byggnadsarbete krävde en förening av de krafter, som konsekventast gick in för den nya orienteringen. Därav uppstod Demokratiska Förbundet för Finlands Folk, DFFF. De länge förkvävda progressiva politiska åsiktsriktningarna välldes fram och förenades sig för samarbete inom ramen för DFFF.

DFFF och samarbetets tradition

I DFFF förenades sig därvid krafterna, representerande kommunisterna, vars parti FKP redan före kriget och under kriget varit förbjudet samt socialister, av vilka en del i olika skeden uteslutits eller gått ut ur Finlands Socialdemokratiska Parti. Den samhälleliga aktivitetens uppsving ledde nya socialistiska och progressiva människor till medlemskap i förbundet.

Det politiska samarbete som uppstod i DFFF återspeglar de samarbetstraditioner, som utbildades under 20- och 30-talet och under kriget. På 20-talet verkade kommunister och vänstersocialister i samarbete i Socialistiska Arbetarpartiet och i arbetarnas och småbrukarnas valförbund samt i de fackliga, indrotts-, ungdoms- och kulturorganisationerna. I rörelsen mot krig och fascism på 30-talet och under kriget deltog förutom kommunister och vänstersocialis-

ter även socialdemokrater och andra frisinnade, progressivt tänkande människor.

Grundtanken när DFFF bildades var att skapa ett förbund på bred bas, i vars verksamhet motståndet mot krig och fascism och försvar för demokratin utgjorde grundvalen. Partifärgen fick inte utgöra hinder för förbundets bildande eller anslutning till det. I och med den politiska utvecklingen blev DFFF framförallt till en organisation, som samlade vårt lands vänstersinnade arbetarrörelse och andra progressiva samhällsliga strömningar. Förbundet kom med i de statliga och kommunala organen, fackföreningsrörelsen, den kooperativa rörelsen, idrottsrörelsen och all annan medborgarverksamhet på samhällslivets olika områden. DFFF blev till en politisk rörelse, som i sin verksamhet omfattade den gamla enhetliga arbetarrörelsens bästa traditioner.

DFFFs organisatoriska struktur återspeglar dess samarbetskaraktär. Till förbundet hör såväl individuella medlemmar genom DFFFs grundorganisationer som organisationer i egenskap av kollektivmedlemmar. DFFFs grundorganisationers nät sträcker sig över hela landet. Grundorganisationerna är antingen lokala, fungerande i en yrkesbransch eller en arbetsplats eller gällande någon särskild sak eller människogrupp. De till DFFF hörande kollektivmedlemmarna Finlands Kommunistiska Parti, Finlands Demokratiska Kvinnoförbund, Finlands Demokratiska Ungdomsförbund och Socialistiska Studentförbundet har sin egen organisation. DFFFs socialister har bildat en delegation för de ömsesidiga kontakterna. I nära samarbetet med DFFF verkar Finlands Demokratiska Pionjärförbund.

DFFFs grundorganisationer är organ för samarbetet på basen av det personliga medlemskapet. På den kommunala nivån samlar kommunalorganisationer-

na och på landskapsnivån DFFFs distriktsorganisationer förbundets krafter till samarbete.

Verksamheten bland finlandssvenskarna leds på landsomfattande nivå av en särskild landsstyrelse, som väljs av DFFFs svenskspråkiga medlemmars landsmöte.

För samarbetet, gällande olika saker, kan man inom DFFF skapa olika sammanslutningar och kontaktformer. Ett dylikt samarbete existerar redan bl.a. mellan de studerande och de kulturintresserade samt i talrika yrkesbranscher.

Organiseringen av samarbetet inom ramen för DFFF har visat sig vara en värdefull vinning för vårt lands vänstersinnade arbetarrörelse och övriga progressiva krafter. Inom ramen för denna politiska samlingsorganisation har åsikter, som går ut från olikartade utgångspunkter, ibland från varandra starkt avvikande, kunnat samlas till enhetliga samhällsliga och politiska strävanden. Det inom DFFF försiggående nära samarbetet mellan kommunistiska partiet och övriga vänsterkrafter i arbetarrörelsen inom ramen för samma politiska organisation är också internationellt sett av speciell art.

DFFF har under sin existens blivit till för de av sitt arbete levande människornas bättre livsvillkor, för fredens och den goda grannsämjans politik samt för demokrati och sociala framsteg kämpande, till en socialistisk samhällsomdaning positivt inställda människornas förbund.

Inför nya utmaningar

Nutidens problem och framtidens utmaningar kräver mångformigt samarbete mellan människorna, initiativrik verksamhet utöver de politiska och nationella gränserna.

Att förhindra krig och kärnvapenförödelse, avskaffa hungern i världen, trygga ett människovärdigt liv åt världens alla folk, skydda naturen och miljön, skapa en ny livsstil, baserad på solidariteten mellan människorna och på värdesättandet av människans andliga tillväxt samt befriandet av människan från utsugning, förtryck och förnedring är utmaningar som vi har framför oss. DFFF vill vara med i upprättandet av samarbete, som röjer väg för lösningen av dagens och framtidens problem.

Samarbete på jämbördighetens grundval

DFFF är ett för vårt lands alla progressiva medborgare öppet samarbetsförbund. Det samlar människor med olika social och ideologisk bakgrund och deras organisationer till en stark och övertygande politisk kraft. På den socialistiska idevärldens grund förenar DFFF människor till verksamhet för människornas jämbördiga och rättvisare värld. Till DFFF hör med naturlighet också de människor, vilka som kristna söker möjligheter till mänskliga relationer av ny kvalitet och som därför ser den socialistiska förändringen av samhällets grundval som en nödvändighet. DFFF samlar till samarbete också de människor, som utan att i första hand ta ställning till frågor rörande det samhällseliga systemet vill kämpa för de mindre bemädlade och undertryckta. Alla de som är med i DFFF förenas i aktionerna för de i förbundet gemensamt överenskomna program- och aktionsmålen.

Arbetarna och de anställda utgör numera majoriteten av vårt folk. Arbetarklassen utvidgas och dess struktur förändras. De anställdas majoritets intressen flätas alltmera samman med arbetarklassens. Den största delen av löntagarna utför i underställd situa-

tion och ofta i bristfälliga arbetsförhållanden kroppsligt eller andligt utmattande och enformigt arbete i produktionen, på kontor och i serviceyrken. De får för det mesta dålig lön och har inga möjligheter att inverka på sitt arbetes karaktär och användningen av dess resultat. För de flesta är arbetet alienerande och endast få anser sitt arbete meningsfullt. Med de privata vinststrävandena och begränsningar, förorsakade av efterblivna traditioner och tänkesätt törnar också de allt större grupperna av anställda ihop, som i undervisningsarbetet, i hälsovården, genom att utföra forsknings- och utvecklingsarbete, planera och sprida kunskap vill verka för människornas bästa, sprida vetande, som utvidgar världsbilden och befrämjar den mänskliga tillväxten samt utveckla produkter som är nödvändiga för människan och nyttig teknik. DFFFs grundval befinner sig i dessa växande grupper arbetare och anställda.

Men DFFF är inte enbart löntagarnas organisation. Till samhällselig verksamhet samlar DFFF också odlarbefolkning, småföretagare och självständiga yrkesutövare, som alla lever under storkapitalets allt starkare press. DFFF skapar en kanal för effektiv samhällselig påverkan för de inom vetenskapen och konsten arbetande intellektuella. Det är också pensionärernas och de studerandes samhällseliga kampsorganisatör.

Förändringarna i förhållandena ställer upp nya frågor, som kräver en lösning och får människorna till att bli medvetna om behovet av att kunna inverka på besluten och på framtidens utformning. I enlighet med sin öppna karaktär erbjuder DFFF människorna möjligheten och ramen för samverkan med andra människor, som anser samma saker vara viktiga och som har strävanden i samma riktning. Förutom medlemskapet och godkännandet av DFFFs samhällseliga

helhetssträvanden kan deltagande i verksamheten basera sig på likartade strävanden i någon speciell fråga.

När det görs överenskommelser om förbundets mål och metoder tillämpas det i förbundets inre liv jämlikhetens och den ömsesidiga högaktningens principer. Av sina medlemmar förutsätter DFFF inte världsåskådliga eller filosofiska bindningar, utan endast viljan att verka för förbundets samhälleliga strävanden.

Folkdemokraterna har klar insikt om att kampen för samhälleliga framsteg är verkligt effektiv om hela arbetarrörelsen verkar enhetligt och i samma riktning. Därför strävar DFFF målmedvetet till förbättringen av arbetarrörelsens enighet och samarbete. Genom arbetarrörelsens samarbete kan verkamma massaktioner utvecklas. Samarbete och verksamhet i samma riktning behövs såväl i statens och kommunernas förvaltningar som i de gemensamma massorganisationerna, framförallt i den fackliga rörelsen, i den kooperativa rörelsen och i arbetarnas idrottsrörelse.

Eftersom arbetarrörelsens politiska uppdelning i den socialdemokratiska och den till vänster om den stående socialistiska och kommunistiska riktningen har traditioner, som sträcker sig över ett halvt århundrade i vårt land, ända från meningsskiljaktigheterna om riktningen i det gamla arbetarpartiet, kan enheten byggas endast på erkännandet av att denna uppdelning är ett faktum. Samarbetets grund bör vara jämlikhet, öppenhet och rättframhet och för att samarbetet skall ge resultat bör det baseras på gemensamt överenskomna mål och metoder.

Det är DFFFs bestående strävan att utvidga och fördjupa de till alla arbetande befolkningsgrupper hörande människornas samförstånd och samarbete. Denna samhörighet bildar också grundvalen för sam-

arbetet mellan de politiska vänster- och centerkrafterna som representerar arbetande befolkningsgrupper. Ju hållbarare ett sådant samarbete mellan de politiska krafterna som representerar folket är, desto effektivare kan de partiets reaktionära politik, som representerar storkapitalet, kapitalismens krisföreteelser och deras samhälleliga skador, avvärjas och den politiska linje förstärkas, som förnyar samhället, skyddar livsmiljön och befrämjar en fredlig utrikespolitik.

På denna bas strävar DFFF till vänster- och centerkrafternas majoritetsregeringar, vilkas verksamhet går in för försvaret av de arbetandes ekonomiska, sociala och demokratiska rättigheter, samhälleliga framsteg samt avvärjandet av högerns och reaktionens strävanden och nedskärningen av storkapitalets makt. En sådan regerings verksamhet bör stöda sig på medborgarnas egna verksamhet, som utgör den samhälleliga utvecklingens avgörande kraft. I ett sådant regeringssamarbete ser DFFF, som förhåller sig lojalt till gemensamma progressiva strävanden, som sin uppgift att verka för en fördjupning av reformpolitiken, med avgörande demokratiska förändringar av samhällslivet som mål.

De demokratiska krafternas breda samarbete erbjuder också den nödvändiga politiska kraften för mera djupgående reformer av samhällets struktur, när samarbetsparterna är mogna att gå med på dessa reformer.

VÄRLDEN I FÖRÄNDRING

Jorden är en helhet

För mänsklighetens materiella och sociala utveckling har de vetenskapligt-tekniska framstegen öppnat nya perspektiv. På vetenskapens och teknikens nuvarande nivå förfogar mänskligheten för första gången under sin existens över möjligheterna att tillfredsställa de mänskliga grundbehoven i hela världen.

Politiska grundförutsättningar för en gynnsam samhällelig utveckling har uppstått i och med det nya historiska tidsskede, som inleddes av Oktoberrevolutionen och till vilket bildandet av den socialistiska folkgemenskapen och kolonialsystemets upplösning hör.

På vägen till möjligheternas förverkligande finns det emellertid många allvarliga hinder. Den forcerade kapprustningen, de väpnade konflikterna och deras eventuella utvidgning till en katastrof som hotar hela mänsklighetens existens utgör ett hot mot den mänskliga kulturens bevarande.

Under de senaste årtiondena har man blivit medveten om naturrikedomarnas begränsning och om det hot som människans oreglerade ekonomiska verksamhet utgör för naturens jämvikt.

Naturrikedomarnas och produktionsresultatens ojämna fördelning globalt och i många länder mellan de olika befolkningsgrupperna hindrar en balanserad materiell och social utveckling.

Kapitalismens samhälleliga maktstrukturer, som överlevt sig själv, och deras inflytande på den internationella utvecklingen klävbinder utnyttjandet av de av vetenskap och teknologi skapade nya möjligheterna för lösandet av mänsklighetens problem och upp-

rätthåller det imperialistiska system som underkuvar folk.

Mänskligheten har två utvecklingsvägar framför sig, antingen att driva in i en världsomfattande ekonomisk och politisk osäkerhetsperiod, kännetecknad av militära konflikter, eller att gå in för lösningen av de globala problemen, vilket är nödvändigt för tryggheten av mänsklighetens framtid, ja direkt för att den skall kunna bevaras.

Kapprustningen, krigshotet, miljöförstörelsens fara och utvecklingsländernas problem står i direkt samband med imperialismens ekonomiska och politiska intressen. Lösningen av dessa världsomfattande problem förutsätter undanröjandet av de faktorer som förorsakar krigsfara, avväjandet av de imperialistiska och neokolonialistiska underkastelseförsöken, nedskärningen av det multinationella monopolkapitalets välde, nationernas gemensamma ansvar för det sparsamma utnyttjandet av världens naturtillgångar, en förnuftsmässig planering av produktionen och produktionsresultatens rättvisa fördelning samt tryggheten av ett människovärdigt liv för alla folk.

Den gynnsamma utvecklingsvägen kan stöda sig på de folk som bygger socialismen och på dem, som verkar för den självständiga nationella utvecklingen i de från kolonialherraväldet befriade länderna, på de nationella befrielserörelserna och på de progressiva krafterna i den kapitalistiska världen.

Den mest avgörande frågan i vår tid är fredens trygghet. Därvid utgörs den centrala faktorn av den politiska och militära avspänningen, nedskärningen av rustningarna med den allmänna och fullständiga avrustningen som mål samt förstärkningen av det internationella samarbetet. Avspänningsutvecklingens hittillsvarande resultat hotas av att bli omintetgjorda,

om inga perspektiv för framsteg kan öppnas. Sovjetunionen och de andra länderna i den socialistiska gemenskapen har verkat konsekvent för avspänningen. Även de alliansfria ländernas samt de för avspänningen verkande politiska krafternas roll i de västallierade länderna har varit positiv. Medborgaropinionen till förmån för avspänningen har på ett betydande sätt inverkat på utvecklingen.

Upprätthållandet av den politiska och militära spänningen tjänar de till folkens politiska och militära underkastelse strävande imperialistiska krafterna och den multinationella vapenindustrin. Det motsvarar också strävandena i de NATO-kretsar, som motarbetar avspänningen. Kapprustningen förslösar naturtillgångar samt ekonomiska och andliga resurser, som skulle behövas i kampen mot hunger, sjukdomar och nöd.

Tryggheten av en bestående fred och en rättvis utveckling på vår jord förutsätter också djupgående politiska och samhälleliga förändringar samt reformer av världsekonomin. Varje land och folk bör garanteras möjlighet att på basen av de egna utgångspunkterna utveckla sitt eget samhälle och sin egen ekonomi utan yttre inblandning.

I världsekonomin behövs det regleringar, som stöder den ekonomiska utvecklingen i utvecklingsländerna och förändrar världshandelns grundvalar till förmån för u-länderna. All slags diskriminering och olikställighet bör avlägsnas ur de internationella ekonomiska förbindelserna. Inom ramen för den av FN godkända nya ekonomiska världsordningen försöker man finna medel för detta. Vid förbättringen av utvecklingsländernas situation bör man koncentrera sig på främjandet av utvecklingsmöjligheterna för de ekonomiskt sämst ställda länderna och de i de svåraste materiella och sociala betingelser levande befolkningsgrupperna.

Förhindrandet av en överdriven belastning av naturen och av slöseriet med naturtillgångarna förutsätter också internationella avtal. Dessutom behövs effektiva åtgärder till försvar för den hotade naturen.

Tillgodoseendet av utvecklingsländernas behov, knappheten på jordens naturtillgångar och bevarandet av naturens jämvikt uppställer gränser för teknologins tillämpning och totalkonsumtionen, förutsätter utvecklingen av en teknologi, som sparar på råvarorna och utgallring av varuproduktion med sekundär betydelse. De utvecklade industriländerna måste anpassa sin egen utveckling till dessa begränsningar.

Efter kolonialsystemets sönderfall har utvecklingsländerna med några få undantag uppnått sin statliga självständighet. Som arv från kolonialtiden har de flesta utvecklingsländer fått en ekonomiskt underordnad situation, som bara några av dem kunnat frigöra sig ifrån. De internationella ekonomiska förbindelserna och neokolonialismen har underordnat de flestas utveckling så att de blivit nästan helt beroende av de imperialistiska västmakterna och de multinationella storföretagen. Många utvecklingsländer har förblivit råvaruleverantörer åt den kapitalistiska världen, de har det knappt med eget kapital och står på en låg nivå ifråga om vetenskap och teknologi. Den kapitalistiska världshushållningen fungerar allt mera med stöd av de multinationella monopolföretagen, av vilka många fått starkare positioner än enskilda utvecklade nationalstater. Utvecklingsländernas beroende av imperialismen betonar den västliga kulturens och informationsförmedlingens hegemoni, som förstärkts efter kolonialtiden.

I flera utvecklingsländer utgör den skarpa sociala olikställigheten en broms för utvecklingen. Maktstrukturerna, som upprätthåller olikställigheten,

stöds direkt eller indirekt av många imperialistiska västländer i syfte att trygga deras egna ekonomiska och politiska intressen samt det multinationella kapitalets funktionsmöjligheter. Den indirekta och öppna militära inblandningen i utvecklingsländernas inre liv utgör ett hot mot världens fred.

Somliga utvecklingsländer har lösgjort sig från det imperialistiska inflytandet och gått in för socialismen. Men också de lider av kolonialtidens arv och de belastningar, som förorsakas av världshushållningens ojämställdhetsbevarande strukturer.

De socialistiska länderna bildar en riktningsgivande faktor i den internationella utvecklingen. De har på ett avgörande sätt bidragit till kolonialsystemets upplösning och förhindrandet av ett tredje världskrig. Deras förstärkning, vinningar och aktiva fredspolitik är av avgörande betydelse för de kapitalistiska ländernas demokratiska krafter och de nationella frihetsrörelsernas aktionsbetingelser och för lösningen av de globala problemen. Deras ekonomiska och sociala utveckling och kulturframgångarna utgör ett övertygande exempel på de möjligheter, som socialismen öppnar för de samhälleliga framstegen. Även de socialistiska länderna måste lösa vår tids allmänna utvecklingsproblem, såsom naturtillgångarnas tillräcklighet och faktorer i samband med bevarandet av naturens jämvikt. De socialistiska produktionsförhållandena öppnar emellertid väg för lösningen av dessa problem i enlighet med respektive lands särdrag och utvecklingsnivå.

De industriellt utvecklade kapitalistiska länderna befinner sig i en bestående ekonomisk och samhällelig kris. De har en utvecklad teknologi och en hög, men ojämnt fördelad materiell levnadsstandard. Planlösheten i folkhushållningen samt den ojämna fördelningen ifråga om den materiella levnadsstandarden

och existensbetingelserna utgör dessa länders största problem.

Efter slutet på den relativt stabila och snabba ekonomiska tillväxten efter andra världskriget har de kapitalistiska länderna under det sista kvartssekle av vårt århundrade fått gå över till ett skede av en osäkrare ekonomisk utveckling än tidigare.

Ett betecknande drag har utgjorts av de västliga kapitalistiska ländernas ekonomiska integration, vilket har lett till ökad makt för de övernationella beslutande organen och till en likriktning av de till ekonomiska allianser hörande ländernas politik. Frihandeltanken har fått större spridning och i samband därmed har handelshinder raserats. Denna utveckling har lett till att västländerna blivit allt mera beroende av världsmarknaderna.

Den i samband med den ekonomiska integrationen stående ömsesidiga beroendeställningen har förstärkts och ökat den internationella ekonomiska utvecklingens känslighet för störningar samt lett till en ojämn utveckling av olika länders produktionsstruktur.

Även de ökade priserna på de råvaror, särskilt olja, som flera utvecklingsländer säljer samt överförandet av de multinationella företagens produktion till utvecklingsländer som kan erbjuda billig arbetskraft har tillspetsat ekonomins strukturproblem och den internationella handelns störningar. Problemen har kommit till uttryck i en stark inflation, obalans i utrikeshandeln och framförallt massarbetslöshet. Arbetslösheten har ytterligare ökat genom det ottyglade utnyttjandet av automationen och den snabba tekniska utvecklingen i produktionen.

Ekonomins ökade osäkerhet har förstärkt de internationella ekonomiska organens strävan att leda och binda det nationella ekonomiskt-politiska beslutsfat-

tandet. Med rekommendationerna och utfästelserna har man emellertid inte strävat till en planerad ledning och utveckling av de olika ländernas ekonomiska liv, utan utgångspunkten har varit det privata näringslivets trånga ekonomiska intressen. Man har inte befattat sig med problemens orsaker, de privata ägarnas bestämmanderätt och planlösheten i ekonomin.

I de utvecklade kapitalistiska länderna har statmakernas ingrepp i det ekonomiska livet fått bestående och oåterkallelig karaktär. Med ett mångfasetterat samhälleligt regleringsmaskineri har man försökt stabilisera den ekonomiska och samhälleliga utvecklingen och förhindra uppkomsten av kriser.

Med den kapitalistiska ekonomins regleringsförsök har det dock inte lyckats att stabilisera den ekonomiska utvecklingen och inte heller att förhindra kriser. Tvärtom, de kapitalistiska samhällena har utsatts för djupa och komplicerade kriser: ekologiska och ekonomiska kriser, råvarornas och energiresursernas sinande liksom också massarbetslösheten och den oreglerade strukturförändringen skakar de industrialiserade kapitalistiska länderna och anspänner deras förbindelser med utvecklingsländerna. Krisen sträcker sig över alla områden i samhällslivet, från ekonomin till politiken, kulturen och hela livsstilen. De kapitalistiska samhällenas krisföreteelser har sina rötter i den privata äganderätten till produktionsmedlen och samhällssystemet, som överlevt sig själv och är baserat på det privata vinststrävandet.

Framtiden i de kapitalistiska länderna representeras av arbetarrörelsen och övriga progressiva krafter, som redan åstadkommit betydande resultat ifråga om utvidgningen av det arbetande folkets politiska och ekonomiska rättigheter. Kampen för dessa rättigheter genomförs utgående från varje lands egna ut-

gångspunkter samtidigt som de till samma mål strävande krafterna samlas till samarbete på den internationella solidaritetens grundval.

Finlands internationella ställning

Finlands internationella ställning och utrikespolitiska grundlinje var föremål för grundliga förändringar under åren efter andra världskriget. Denna förändring kom till uttryck i pakten om vänskap, samarbete och bistånd mellan Finland och Sovjetunionen. Det har blivit till den grundläggande utgångspunkten för vårt lands internationella ställning och utrikespolitik. Tack vare detta är vårt lands ställning oberoende och klar och står utanför internationella spekulationer.

Till vårt lands utrikespolitikens nationella linje har det utformats en orientering, som kommunisterna och vänstersocialisterna strävat till redan under vårt lands självständighets första årtionden. DFFFs inflytande på skapandet och stärkandet av denna nya orientering efter krigen var mycket centralt, eftersom den folkdemokratiska rörelsens medlemmar och anhängare bildade den största massbasen för den fredliga grannsämjans utrikespolitik. Även idag betraktar DFFF det som sin uppgift att stärka grundvalarna för vår utrikespolitik och lägga fram de nya krav som den internationella situationen ställer på utrikespolitikens genomförande samt aktivera folkmeningen till förmån för dessa strävanden.

DFFF verkar för grannsämjans politik och tillbakavisar strävanden, som vill skada vår utrikespolitikens grundlinje.

För Finland är vsb-pakten till sin karaktär också en bestående säkerhetslösning. Genom sin existens

minskar den redan i förväg på ett avgörande sätt att angreppsshot riktar mot vårt land. Den har ett lugnande inflytande på situationen i hela Nordeuropa och har blivit till en viktig del av de europeiska säkerhetsanordningarna.

Vårt lands och vårt folks trygghet kan inte byggas på upprustning. Den väsentligaste säkerhetsfaktorn utgörs av utrikespolitiken, som syftar till att stärka freden och som väcker förtroende. Den militära beredskapen bör begränsas till den ram, som skapas av internationella avtal och vårt lands resurser. När de internationella förutsättningarna tillåter det, bör Finland visa sin beredskap till att avstå från de väpnade krafterna och ersätta dem internationella trygghetsgarantier.

Vårt lands internationella uppgifter

Samhälleligt uppbygge är möjligt endast i en värld av fred. Därför består den centrala uppgiften i politisk och militär avspänning, nedskärning av rustningarna, en förändring av de internationella ekonomiska förbindelserna så att de blir mera rättvisa samt utveckling av det internationella samarbetet. Fred och samhällelig utveckling förutsätter respekt för andra länders suveränitet och ickeinblandning i deras inre angelägenheter samt umgänge på basen av jämlikhet och ömsesidig nytta.

Finland bör mångsidigt och aktivt främja den gynn-samma internationella utvecklingen. För detta har vårt land goda förutsättningar, eftersom Finlands internationella ställning är stark och vårt land har stabiliserade förbindelser med länder med olika samhällssystem. Finland bör aktivt främja FN:s verksamhet för fred och sociala framsteg. I framtiden bör särskilt

främjandet av Europas säkerhet och samarbete betonas.

I avrustningsfrågorna bör vårt land verka med egna initiativ och på ett brett område, varvid den främsta utgångspunkten bör vara allmänmännsliga strävanden som syftar till fredens tryggande och till ekonomisk, social och kulturell utveckling.

Reformen av de internationella ekonomiska förbindelserna och skapandet av ett jämlikt samarbete mellan länder med olika samhällssystem eller utvecklingsnivåer bör få ännu större tyngd i vårt lands utrikespolitik. Det bör leda till nya grundade initiativ. Finland bör gå in för skapandet av den av FN godkända nya ekonomiska världsordningen och de principer som deklarationen om denna omfattar samt självt verka i enlighet med detta i sina internationella ekonomiska förbindelser.

Vid sidan av lösningen av de med ekonomin förbundna problemen förutsätter avspänningens fortsättning och gestaltande till att bli världsomfattande att kolonialväldet slutgiltigt raseras samt att underkastelsen av folk och nationaliteter upphör. Finland måste särskilt gå in för aktioner i syfte att avskaffa rasförtrycket och diskrimineringen. Man bör avhålla sig från att knyta eller upprätthålla förbindelser med fascistiska eller liknande diktaturländer. Vårt land måste effektivisera sitt stöd åt de nationella befrielserörelserna.

Finland måste främja dessa strävanden i sin verksamhet inom ramen för den internationella gemenskapen, särskilt i Förenta Nationerna och i sina bilaterala förbindelser med olika länder.

VSb-pakten utgör en hållbar grund för utvecklingen av förbindelserna mellan Finland och Sovjetunionen på samhällslivets alla områden. Den skapar förutsättningar för våra länders likartade verksamhet

för fred och avrustning. Utvecklingen av handeln och det ekonomiska samarbetet med Sovjetunionen har blivit viktigt för vårt land. Handel och ekonomiskt samarbete bör utvidgas också med de övriga socialistiska länderna. För vårt lands ekonomi har detta samarbete en stabiliserande inverkan och främjar samsättningen, ekonomins strukturförändring och den självständiga ekonomiska utvecklingen.

Finland har traditionellt ett omfattande samarbete med de övriga nordiska länderna på ekonomins, kulturens och det mellanfolkliga umgängets områden. Samarbetet har fått stabiliserade former på basen av Nordiska Rådet och de övriga mellanstatliga samarbetsorganen samt ett flertal överenskommelser. Detta samarbete bör byggas upp på jämlikhetens principer och vara inriktat på främjandet av freden och en rättvis samhällelig utveckling. Förbättringen av sverige-finländarnas situation, effektiveringen av deras möjligheter till samhälleligt deltagande samt bevarandet och förstärkningen av deras band med det tidigare hemlandet förutsätter effektivare åtgärder från statsmakternas och medborgarorganisationernas sida än tidigare.

Vårt land har också fasta förbindelser med västeuropa och med kapitalistiska länder överhuvudtaget. Vid sidan av många resultat och utvecklingsperspektiv finns det i värstförbindelserna problem, som hotar vårt lands självständiga beslutanderätt ifråga om utvecklingen av ekonomin, kulturen och hela samhället. En gynnsammare samhällelig utveckling än tidigare i vårt land förutsätter en frigörelse från menliga bindningar till det kapitalistiska världssystemet samt främjandet av handeln och det ekonomiska samarbetet på basen av principerna om jämlikhet och ömsesidig nytta.

Vårt land bör förstärka sin insats i utvecklingssam-

arbetet och förverkliga den av FN godkända numerära målsättningen för utvecklingshjälpen. Utvecklingshjälpen bör inriktas på länder, som har egna utvecklingsplaner och vilkas samhälleliga struktur garanterar, att utvecklingssamarbetets resultat främjar den sociala rättvisan. Handeln med utvecklingsländerna bör utvidgas och direkta handels- och ekonomiska förbindelser med dem bör åstadkommas. Finlands ekonomiska liv bör inte delta i handels- och investeringsåtgärder, som kan förorsaka en snedvridning av utvecklingsländernas samhälleliga strukturer.

I vårt lands kulturutbyte bör målet vara att utveckla kulturen på nationell grundval och att delta i en mångsidig och berikande internationell växelverkan. I vetenskapen, tekniken och kulturen finns det ousinliga utsikter för ett förtätat samarbete med de socialistiska länderna. Vårt land måste ovillkorligen skydda sig för den multinationella massunderhållningen, som utarmar kulturen.

För att utvecklingen av Finlands utrikespolitik i enlighet med vårt folks intressen skall tryggas, är det nödvändigt att genomföra en demokratisering av utrikesförvaltningen, bl.a. genom att öka riksdagens och de parlamentariskt sammansatta organens beslutanderätt i frågor gällande Finlands internationella politik och utrikesförvaltning.

PERSPEKTIVEN FÖR VÅRT LANDS UTVECKLING

Om situationen i vårt samhälle

Finland är ett kapitalistiskt land, i vilket ägandet av produktionsmedlen och den därpå baserade makten koncentrerats i ett fåtal händer.

Kännetecknande för vårt samhälle är å ena sidan betydande vinningar, som i avgörande grad är resultat av arbetarrörelsens årtiondelånga verksamhet och folkmassornas aktioner. Å andra sidan karakteriseras vårt samhälle av djupa problem, som hotar att stoppa samhällsbygget och också att omintetgöra de resultat som nåtts hittills.

Ekonomiskt och samhällsligt är vårt land synnerligen utvecklat. De demokratiska rättigheterna är relativt omfattande. En betydande del av medborgarna har större ekonomisk och social trygghet och högre bildningsnivå än i de flesta andra länderna. Vårt folk har nått betydande framgångar på kulturens område. Vårt lands internationella ställning är stabil.

Det kapitalistiska samhällets djupa kris bildar emellertid ett allvarligt hinder för en gynnsam utveckling i vårt land. Denna kris gäller inte bara den kapitalistiska ekonomin, utan hela samhället och dess institutioner och den har också ideell moralisk utsträckning.

Krisen kan inte lösas med sedvanlig reformpolitik. Det behövs djupgående förändringar, en ny demokrati, som faktiskt går ut på människomassornas förnuftiga och organiserade maktutövning.

Lösningen av krisen är förutsättningen för att man skall kunna utnyttja alla möjligheter att utveckla vårt samhälle så att det blir rättvisare och tryggare än

hittills och så att det blir bättre för människan att leva i det.

Centrala problem

Det finns i vårt samhälle omfattande befolkningsgrupper, vilkas situation socialt sett är svår. Bakom det utåt synliga allmänna välbefindandet döljer sig till och med direkt nöd. Osäkerheten om arbetsmöjligheten och utkomsten fördunklar på ett bestående sätt mångens liv.

Arbetet är förenat med många problem. Genom mekaniseringen måste arbetet ofta utföras i tvångstakt, det är fysiskt och psykiskt ansträngande. Den allt längre gående uppdelningen av arbetet har lett till en inskränkning av arbetarens yrkesskicklighet och det blir allt svårare för honom att få ett grepp om sin ställning i produktionshändelsen. Dessa faktorer har för sin del minskat på arbetets meningsfullhet och alienerat människor från arbetet och hela gemenskapen.

På grund av missförhållandena i arbetet, miljöförstöringen och den sociala otryggheten är medborgarnas hälsa och psykiska balans utsatta för fara.

Splittringen av människornas världsbild är ett av de väsentliga kännetecken för kapitalismens kris. Kapitalismens ideella grundvalar faller sönder, men de stora massorna har ännu inte kommit till medvetande om de ideella utgångspunkterna för de som nödvändiga betraktade samhällsliga förändringarna. Det privata vinstbegäret, som den kapitalistiska industriella utvecklingen baserar sig på, hindrar människorna från att utveckla sin förmåga till egna initiativ och till social verksamhet. Människorna står under starkt inflytande av den borgerliga ideologins maskineri. Det underordnar människans andliga behov som redskap

för vinststrävandena och gör människorna till passiva mottagare av masskulturen, till alienerade konsumenter i det kapitalistiska konkurrenssamhället och konsumtionsideologin. Det ger en snedvriden bild av människan och av arbetet och döljer väsentliga samhällseliga motsättningar. Följden av allt detta är perspektivlöshet, politisk passivitet och andlig osäkerhet. Särskilt hårt drabbas barn och ungdomar av dessa problem, eftersom deras världsbild först nu håller på att utformas.

Kapitalens koncentration och storägarnas bestämmanderätt hindrar människorna från att inverka på beslutsfattandet om deras eget liv och egna framtid. De minskar också på riksdagens och kommunfullmäktiges lagstadgade makt och regeringens funktionsmöjligheter och inverkar på olika sätt på deras maktutövning.

Ägandets koncentration har lett till stora inkomst- och förmögenhetsskillnader mellan medborgarna.

Den offentliga makten och det privata ekonomiska livet invecklas i varandra, vilket för sin del tryggar det kapitalistiska ekonomiska systemets bevarande. På grund av samhällets maktstruktur har den statliga regleringen av ekonomin varit odemokratisk och byråkratisk och främst motsvarat privatägarnas intressen. Den statliga regleringen skapar emellertid förutsättningar för de progressiva krafterna, för inverkan på ekonomin genom statsmakten, för att därigenom skära ner storkapitalets makt, när det politiska styrkeförhållandet gör en sådan inverkan möjlig.

De ovan skildrade företeelserna försvårar medborgarnas liv och förhindrar förverkligandet av människornas grundrättigheter. De utgör hinder för en gynnsammare ekonomisk, social och kulturell utveckling.

Den ekonomiska politikens mål

Finlands integrering i de kapitalistiska världsmarknaderna har skett ensidigt genom stödet till den kapitalintensiva träförädlingsindustrins exportförutsättningar. Detta har för sin del lett till att vårt lands produktionsstruktur blivit ensidig och känslig för konjunkturstörningar. Den traditionellt centrala ställning som handeln med de socialistiska länderna har och dess inriktning på arbetskraftsintensiva områden, som kan utvidgas, har å sin sida gjort produktionen mångsidigare och dämpat konjunkturväxlingarna.

Finlands integrering i den internationella arbetsfördelningen har för snabbat den våldsamma förändringen av vårt lands näringslivs struktur. Övergången från det traditionellt lantbruksintensiva samhället till den urbaniserade industristaten har skett inom loppet av en synnerligen kort tid. Den snabba industrialiseringen, det nationella välståndets ökning som möjliggjort en höjning av medborgarnas levnadsstandard har emellertid avigsidor. Nämligen att de regionala skillnaderna i landet tillspetsats, såväl landsbygds — som stadslivet har utarmats, stadgade och som trygga betraktade gemenskaper har splittrats, emigration och därmed sammanhängande andlig rotlöshet och sociala svårigheter.

När de ekonomiska problemen tillspetsats har det ekonomiskt-politiska beslutsfattandet i vårt land präglats av typisk rådlöshet, varvid man tagit sin tillflykt till gamla tankegångar. Konjunkturpolitiken har varit passiv och man har varit beredd att avstå också från de nuvarande relativt blygsamma medel som finns för ledningen av utvecklingen. Det skulle behövas en grundlig omvärdering av det för det finländska ekonomiskt-politiska tänkandets typiska tro på exportindustrins konkurrensförutsättningar

som enda reglerande faktor för den ekonomiska utvecklingen.

Lösningen av de ekonomiska problemen — i den mån det är möjligt i kapitalismens betingelser — förutsätter att vårt land bedriver en självständig ekonomisk politik. Den bör utgå från medborgarnas verkliga behov och våra naturliga produktionsförutsättningar, framför allt det arbete medborgarna utför med hand och hjärna, vår befolknings höga bildningsnivå och yrkesskicklighet, ett livligt vetenskapligt arbete och forskning, utvecklingen av en teknologiskt sett relativt högtstående produktionsstruktur samt den förnuftiga användningen av våra naturrikedomar.

Tryggheten av den ekonomiska självständigheten och av en gynnsam ekonomisk utveckling förutsätter att man lösgör sig från de menliga ekonomiska bindningarna vid de kapitalistiska världsmarknaderna och de västliga handels- och ekonomiska grupperingarna. De finländska företagens och penninginrättningarnas verksamhet i utlandet bör övervakas så att inte beroendet av multinationella storföretag och västliga penninginrättningar ökar. Utländska företags investeringar i Finland och finländska företags investeringar i utlandet bör regleras effektivare än hittills.

Handeln och det ekonomiska samarbetet med de socialistiska länderna måste utvidgas. Vårt land måste med egna initiativ genomföra de avtal som vi har med Sovjetunionen och de övriga socialistiska länderna och med SEV.

Utvecklingsländerna måste få en mycket större tyngd än hittills i vårt lands utrikeshandel och i det ekonomiska samarbetet. Vår utrikeshandelspolitik måste stöda utvecklingsländerna i deras strävan till förverkligandet av den nya ekonomiska världsordningen, som är rättvisare än den nuvarande.

Lindringen av de skarpa konjunkturväxlingarna, som är typiska för folkhushållningen, förutsätter också från statens sida förverkligandet av en målmedveten konjunktur- och strukturpolitik. I konjunkturpolitiken bör man lösgöra sig från den kortsiktiga ekonomiska politik, som baserar sig enbart på exportindustrins snäva synpunkter om konkurrenskraften och som till och med skärpt konjunkturerna. Man bör ställa de totala ekonomiska målen före de privata, rent kommersiella intressena. Riksdagens och regeringens position i förhållande till Finlands Bank och de privata penninginstitutionerna bör förstärkas. Den offentliga makten bör kunna öva inflytande så att investeringarna inriktas på att göra folkhushållningens produktionsstruktur mångsidigare samt öka dess smidighet och anpassningsförmåga. Statsmakten kan också främja utvecklingen av produktionsstrukturen med hjälp av sin egen företagsverksamhet. Stärkandet av produktionsverksamhetens tekniska bas och tryggheten av dess förnyelseförmåga förutsätter, ett de statliga företagen på ett klarare sätt än hittills utvidgar sin produktion också utanför den kapitalintensiva basindustrin, särskilt till områden som kräver stora forsknings- och utvecklingsinsatser.

För att minska på de regionala utvecklingsskillnaderna i vårt land bör man planenligt ta itu med de faktorer, som förorsakar och upprätthåller den ojämna regionala utvecklingen. Enbart genom verksamhet som går ut på ekonomiskt stöd åt företagsverksamheten kan detta inte åstadkommas. Ekonomins regionala produktionsstruktur måste göras mångsidigare, även genom statens egna placeringar.

Teknologins och produktionsmetodernas utveckling och produktionens automation bör skötas så att de tjänar de enskilda medborgarnas materiella och andliga välbefinnande. Införandet av nya metoder kan ske

endast med arbetstagarnas samtycke. Arbetsdelningen bör utvecklas så, att människorna kan känna att deras arbete är meningsfullt och så att arbetet ger människorna möjlighet att utveckla sina skapande förmågor.

Den offentliga sektorn svarar redan nu för tjänster, som är av central vikt för samhällets ekonomiska utveckling, som utbildningen, hälsovården och grundstrukturinvesteringarna. Dess betydelse blir desto viktigare, ju större och djupgående förändringarna blir i de ekonomiska betingelserna, bl.a. ifråga om tillgången på råvaror och energi eller miljöns situation.

Åstadkommandet av en socialt rättvis och med naturens förutsättningar harmoniserande ekonomisk utveckling i förhållanden, som präglas av osäkerhet, förutsätter en demokratisk planering av ekonomin, styrning och övervakning på alla områden i det ekonomiska livet. De av medborgarna i val valda demokratiska beslutande organen möjligheter att inverka på beslutsfattandet beträffande ekonomin bör utvidgas på bekostnad av de privata kapitalägarnas inflytande. Löntagarna bör ges makt i beslutsfattandet i företagen.

Målet för utvecklingen av beskattningen bör vara minskningen av skillnaderna ifråga om inkomster och förmögenhet. För närvarande är förvärvsinkomsterna oskäligt hårt beskattade. Låg- och medelinkomsttagarnas beskattning bör lindras och den för utkomsten nödvändiga inkomsten bör vara skattefri. Beskattningens tyngdpunkt bör inriktas på kapitalinkomster och kapitalvinster samt överhuvudtaget på stora inkomster och förmögenheter. Utgångspunkten för en skattereform får inte vara en osocial och mot låginkomsttagarna riktad ökning av den indirekta beskattningen. Företagsbeskattningen bör utvecklas

så att den smidigt kan användas också för utjämningen av konjunkturer inriktningen av placeringar.

De små- och medelstora företagens självständighet gentemot storföretagen och penninganstalterna måste förstärkas. Företagsbeskattningen bör utvecklas så att den inte främjar koncentrationen av företagsverksamheten eller gynnar storföretagen. De små och medelstora företagens samarbete med den samhällsägda industrin i produktionen, marknadsföringen och produktutvecklingen bör utvidgas.

Verksamhetsförutsättningarna för de till sin ägan deform sociala företagen, särskilt de statliga och de stora andelslagen, bör förbättras.

Målet för utvecklingen av jordbruket bör vara tillfredsställelsen av den inhemska konsumtionen för de jordbruksprodukters del, som kan produceras med beaktande av vårt lands naturförhållanden. Självförsörjningen bör ökas även ifråga om jordbrukets produktionsförmågor. Staten bör främja småbrukens och familjeodlingarnas jordbruksproduktion och sörja för att produktionen hålls kvar hos odlarbefolkningen. Man bör förhindra att jordbruksjord blir föremål för spekulation och glider ur händerna på odlarbefolkningen. Inkomstskillnaderna inom jordbruket måste inskränkas. För att dämpa ökningen av produktionskostnaderna bör damhället stöda produktionssamarbetet i jordbruket.

Fiskerinäringen, renskötseln, pälsdjursaveln och tillvaratagandet av naturprodukter bör utvecklas såväl när det gäller självständiga yrkesutövare som när det gäller näringsgrenar som ger biförtjänster, med vilka ladsbygdens livsduglighet förbättras.

I samband med utvecklingen av skogshushållningen bör man vid sidan av målen för träproduktionen också bestämma grunderna för skogarnas mångsidiga utnyttjande, så att skogarnas utnyttjande som rek-

reationsområden och deras användning i naturahushållningen tryggas samt skogens ekosystems jämvikt bevaras.

Vid exploateringen av naturresurserna bör man ta hänsyn till deras tillräcklighet och förnuftiga användning. Avfall bör tas om hand och behandlas så att det kan återanvändas i produktionen. Råvaror bör användas sparsamt och användningen av naturresurser som inte förnyar sig bör ersättas med sådana som förnyar sig. De importerade råvarorna bör i mån av möjlighet ersättas med inhemska.

Vårt lands möjligheter att trygga energiförsörjningen med inhemska energikällor bör förstärkas, särskilt genom att minska oljans andel. Samtidigt bör man aktivt delta i det för vårt land fördelaktiga internationella energisamarbetet. Särskilt viktigt är det att utveckla energisamarbetet med Sovjetunionen. På lång sikt bör vår energiförsörjning i allt högre grad byggas på energikällor, som förnyar sig. På energibesparing och användning av inhemska energikällor, som förnyar sig, måste man fästa särskild uppmärksamhet och öka medlen för forskning i detta syfte. Man bör utveckla energisparande produktionsmetoder, undvika oändamålsenliga mekaniseringar och utvidga kollektivtrafiken. Utnyttjandet av kärnkraften i dess nuvarande form kommer troligen att vara ett övergående skede i vårt lands energiförsörjning, vilket bör beaktas i energipolitiken och i energiforskningen. Även i samhällsplaneringen bör den bestående förändring som skett i energisituationen beaktas.

Förutom den förnuftiga användningen av naturresurserna bör vår energiförsörjning grundas på planlighet. En sträng planlighet i energiförsörjningen förutsätter att statsmakterna har absolut beslutanderätt i alla frågor rörande energipolitiken.

Medborgarnas grundrättigheter måste tryggas

Varje medborgare måste garanteras rätten till arbete och tryggad utkomst, bildning och skapande verksamhet, bostad, trivsamt miljö, hälsa, vila och rekreation samt demokratiskt inflytande på frågor gällande den egna framtiden och hela samhället. Människornas ekonomiska, sociala, bildnings- och politiska grundrättigheters förverkligande i praktiken förutsätter omfattande reformer i vårt samhälle. Man måste röja undan de faktorer som bromsar förverkligandet av grundrättigheterna, förändra maktförhållandena och utveckla ekonomin och hela samhället så att grundrättigheternas förverkligande blir möjligt.

Arbete och utkomst

Att på ett bestående sätt förbättra den socialt och ekonomiskt svagaste och mest sårbara befolkningsdelens situation är en av arbetarrörelsens mest centrala uppgifter.

Människorna har rätt till ett meningsfullt arbete, i vilket var och en kan förverkliga sitt vetande och kunskaper samt sin skapande förmåga. Då den teknologiska utvecklingen och automationen förändrar arbetsinnehåll och karaktär är det viktigt att man vårdar sig om och utvecklar de områden av arbetet som kräver kreativitet.

Tryggandet av människornas materiella utkomst är villkoret för att de skall kunna få ett andligen rikt liv, använda sig av sina rättigheter och väl avvägt kan delta i den samhälleliga verksamheten.

Inkomstfördelningen i samhället bör förändras till förmån för lönearbetarna. Genom beskattningen och med sociala inkomstöverföringar samt solidarisk

löne- och pensionspolitik bör inkomst- och förmögenhetsskillnaderna minskas ner.

Löntagaren bör inom ramen för den ordinarie arbetstiden få en lön som räcker till för ett dragligt liv. Likalönsprincipen måste förverkligas och löneskillnaderna inskränkas genom att de lägsta lönerna höjs mer än de övriga. Löntagaren bör få sin andel av den ökade arbetsproduktiviteten.

Småbrukarnas och småföretagarnas utkomst måste förbättras genom att de små jordbrukens och småföretagens verksamhets förutsättningar förbättras.

De mindre bemedlade pensionärernas situation måste förbättras genom att de minsta pensionerna höjs. Samtidigt bör uppkomsten av överstora pensioner förhindras. Pensionssystemet bör bli enhetligt och skötas av samhället. Samtidigt bör ett helt sammanhängande system för arbetslöshetsskyddet skapas. Pensionerna, arbetslöshetsskyddet och det övriga socialskyddet samt studiestödet bör till sin nivå vara sådana, att de garanterar det dagliga livet, fritt från materiella bekymmer.

För trygghandet av konstnärernas utkomst bör utbetalningen av konstnärslöner inledas.

Miljön

Medborgarnas rätt till en ofördärvad livsmiljö bör garanteras i grundlagen.

Alla åtgärder som människan vidtar ifråga om naturen bör utgå från den ekologiska principen och de bör anpassa sig till naturhushållningens krav. Vid utnyttjandet av naturresurserna bör man beakta dessa resurser tillräcklighet och förnuftiga användning. Produktiv verksamhet får inte utövas så att naturen och livsmiljön förstörs. Produktionsteknologin måste

utvecklas så att den så lite som möjligt stör natursystemens verksamhet.

Det måste sättas stopp för nedsmutsningen av vattendragen och nedsmutsade vattendrag bör renas effektivt. Luftens skydd måste effektiviseras och bullerskadorna nedskäras särskilt i bosättningscentra.

Särskild vikt måste läggas vid skyddet och skötseln av vårt lands naturs mångsidighet och dess medärvda element. Det bör grundas skyddsområden samt natur- och nationalparker. Naturens landskap och naturlandskapet måste skyddas effektivt. Dessa synpunkter måste beaktas när det fattas beslut om produktiv verksamhet, om byggandet av vägar, byggandet av vattendrag och andra morsvarande företag.

Bostaden

För förverkligandet av boenderätten bör man i ledningen och förverkligandet av bostadsproduktionen öka den offentliga maktens andel och den demokratiska övervakningen. Målet är att minska på boendeskallnaderna, avskaffa bostadsbristen och trångboddheten, sänka boendekostnaderna och öka boendetryggheten samt förbättra boendemiljön. Rätten att för dragliga kostnader kunna bo i en till sin storlek och nivå tillräcklig bostad bör tryggas genom ett system, som stöder sig på lagen.

Den bostadsproduktion som stöds och övervakas av staten bör öka. Största delen av statens belåning bör inriktas på byggandet av kommunalt ägda hyresbostäder till dragliga priser samt småhus. Penninganstalterna bör ges bindande finansieringsskyldigheter för trygghandet av tillräcklig bostadsbelåning.

Boendekostnaderna måste sänkas bl.a. genom en förlängning av lånetiderna och sänkning av räntan.

Boendekostnaderna måste stå i ett rättvist förhållande till inkomsterna. För att förhindra spekulationen som höjer byggnadskostnaderna bör all tomtjord socialiseras.

Hyresgästernas boendeskydd bör förbättras. Invånarna måste kunna inverka på beslutsfattandet beträffande boendet och miljön.

Bostadsområdena måste placeras i enlighet med naturen, de bör göras trivsamma och skyddas för buller och föroreningar. Bostadsområdena måste förses med mångsidig service och med goda förutsättningar för rörelse och rekreation. För att förhindra avfolkningen av städernas centrumområden bör bevarandet av ett tillräckligt bostadsbestånd tryggas. Gamla reparerbara byggnader bör istandsättas i stället för att rivas ner.

I samhällenas planering bör arbetsplatser och bostadsområden passas ihop så att arbetsresorna kan förkortas. Såväl i bostadscentra som i glesbygdena bör det sörjas för organiseringen av en smidig kollektivtrafik.

Hälsan

Medborgarna har rätt till ett hälsosamt och tryggt liv och motsvarande livsmiljö. Vårt land måste bevaras rent, och faktorer som utsätter hälsan för fara, avlägsnas genom att samhället utvecklas.

Den förebyggande hälsovården och sjukvården bör utvecklas som en helhet. Livs- och arbetsmiljöns samband med människans hälsa bör undersökas och socialskyddets och hälsovårdens samarbete måste ökas. Hälsovårdens och sjukvårdens tjänster måste vara människonära, tillräckliga och så att var och en utan möda kan nå dem.

Den förebyggande verksamheten och grundhälso-

vården måste ökas och utvecklas. Hälsocentralernas nät bör förverkligas i enlighet med folkhälsolagen. Arbetshälsovården bör i första hand utvecklas i hälsocentralerna. Läkemedelsförsörjningen och apoteksverksamheten bör stegvis övertas av samhället genom deras anslutning till hälsocentralerna och sjukhusen. Medborgarna måste få direkta möjligheter att inverka på hälsovården.

Det måste skapas ekonomiska förutsättningar för den offentliga hälsovårdens och sjukvårdens utveckling. Målet är avgiftsfria tjänster. De privata vinststrävandena med stöd av sjukförsäkringen måste förhindras.

Arbeterskyddet måste utvecklas så att faktorer, farliga för hälsan, avlägsnas ur arbetsmiljön, arbetslivets förbättras och arbetet förändras och inriktas på att utveckla människan. Genom hälsofostran bör befolkningens levnads- och näringsvanor få en hälsosammare inriktning. Särskild vikt bör läggas vid utvecklingen av långtidssjukvården, den mentalhygieniska vården och rehabiliteringen.

Uppfostran, bildning, forskning

Var och en har rätt till ett rikt, fullödigt och lyckligt liv. Uppfostran inverkar för sin del på uppnåendet av detta mål. Den bör bidra till att människorna växer upp till medvetet urval i sina miljöer, har ett moget känsloliv, respekterar andra människors rättigheter och visar solidaritet, människor som känner sitt ansvar för naturen och livsmiljön och vill utveckla samhället till människornas bästa. Uppfostran bör förbereda människorna till arbetslivet och samhället.

Barnens första uppväxtmiljö är hemmet. Barnens föräldrar måste garanteras de ekonomiska och sociala möjligheterna så att de kan skapa en trygg och im-

pulsrik uppväxtmiljö för sina barn. De bör få tillräcklig kunskap om barnets utveckling och uppfostran.

Samhället bör sörja för varje ung människas allmänbildande och yrkesmässiga skolning. Skolorna bör till antalet, kvaliteten och placeringen planeras så att de motsvarar jämlikhetens och samhällsutvecklingens krav. Samhällets ansvar bör också utsträckas till placeringen av de unga i arvetilivet.

Individens andliga växt och samhällets utveckling förutsätter att människan studerar hela livet och utvecklar sig själv. Därför måste den kontinuerliga uppfostringens princip förverkligas i praktiken.

Det är av den allmänbildande grundskolans omfattning och längd som individens senare faktiska studiemöjligheter är beroende, liksom hans förutsättningar att delta i den samhällslika verksamheten och ta aktiv del i kulturen och dess utveckling. Det beror också på den allmänbildande skolningens nivå, hur människan snabbt kan skaffa sig den yrkesutbildning som den snabba förändringen av produktionsstrukturen kräver. Därför måste grundskolan ständigt förbättras. Målet är en för hela årsklassen avsedd, till sitt grundinnehåll enhetlig 12-årig grundskola, på vars bas all yrkesmässigt differentierad skolning är byggd.

Skolundervisningens innehåll bör utvecklas så att skolan skapar en inställning, som är gynnsamt inställd till reformer, betonar människornas jämlikhet och samhörighet och går in för internationalism och fred. Undervisningen bör utvecklas i det skapande lärandets och samhällslihetens riktning och så att den främjar förenandet av teorikunskaperna och praktiken. Lärarutbildningen bör utvecklas så att den främjar dessa strävanden.

Efter grundskolan bör var och en garanteras rätt till omfattande fackligt differentierade studier antin-

gen i yrkesskola eller högskola. Man bör sträva till ett enhetligt skolningssystem, i vilket alla garanteras praktisk möjlighet att nå fram ända till högskolenivån. Så länge som skolningen i mellanstadiet är uppdelad i en särskild allmänbildande och en yrkesbildande del, förutsätter förverkligandet av denna strävan att den allmänbildande undervisningens ställning förstärks i yrkesutbildningen.

Studiestödet måste förbättras och i sin helhet utvecklas till ett stöd i formen av studiepengar. I sammanband med utvecklingen av studiestödet bör man beakta de redan skuldsatta studerandenas situation och minska på de färdigutbildades skuldbörda.

Genom att förbättra det fria bildningsarbetets funktionsmöjligheter bör alla medborgare få garanterade möjligheter att utveckla sig till att bli kompetenta till socialt umgänge och till en reform av samhället. Skolningen av de människor, som står i arbetslivet, måste kunna svara på de utmaningar som de snabba förändringarna av yrkets innehåll på grund av den nya teknologin förorsakar. För att trygga mera omfattande studiemöjligheter för den vuxna befolkningen bör systemet med studiefridagar ändras om till betalda fridagar.

Massmedia har också en viktig pedagogisk betydelse. Därför borde all massinformation betona humanistiska, människans skapande kraft och deras ömsesidiga solidaritet högaktande principer.

Vetenskapen har blivit allt viktigare för samhällets materiella och andliga utveckling. Samtidigt har vetenskapens uppgift som kritiker av samhällsli praxis betonats. Vetenskapandets frihet, tillräckliga materiella förutsättningar för forskning och de vetenskapliga resultatens publicitet bör tryggas. Finlands forskningsinsats i förhållande till nationalprodukten bör ökas till en nivå, som tål internationella jämförel-

ser. Det viktigaste bör vara utvecklingen av grundforskningen, eftersom den utgör grunden för allt annat, även den tillämpade forskningen. Den tillämpade forskningen bör samtidigt inriktas på frågor, som är väsentliga för tillfredsställelsen av befolkningens samhällsbehov.

Vårt lands universitet och högskolor måste utvecklas som vetenskapliga samfund, där studierna och forskningen är i nära samarbete med varandra. Målet bör vara att de ger en omfattande vetenskaplig bildning och uppfostrar individen så att den behärskar den vetenskapliga yrkespraktiken och är i stånd till vetenskapligt arbete.

Konsten

Människans skapande kraft får rika uttryck i konsten. I den återspeglas vår nations andliga växt, dess karaktärsdrag och självmedvetenhet. Konsten ökar människornas andliga resurser för verksamheten till förmån för ett rikare och människovärdigare liv.

Då målet är den livaktiga kulturutvecklingen av vårt samhälle och dess enskilda medlemmars andliga växt förutsätter detta att samhällets resurser målmedvetet riktas in på den jämställda utvecklingen av olika konstgrenar och tryggheten av yrkeskonstnärernas utkomst.

Genom undanröjandet av de i samhället uppträdande sociala, skolnings- och regionala olikvärdigheterna kan det för alla skapas likvärdiga förutsättningar att ta emot konsten, förstå dess uttrycksätt och att själv syssla med den skapande konsten. Målet är, att alla medborgare likvärdigt kan njuta av såväl det egna landets som den internationella konstens bästa alster.

Den nationella och internationella masskulturens

innehåll och inflytande bör undersökas. Samhället bör rikta sitt stöd till de produktionsgrenar, i vilka de kommersiella målen inte är de bestämmande faktorerna för innehållet.

Ett av målen för den av samhället stödda konstpolitiken bör vara att skapa och utveckla en konkurrensduglig och högklassig inhemsk underhållningskultur.

Fritiden

En ökning av fritiden, tiden utanför det ordinarie lönearbetet, är möjlig i och med den tekniska utvecklingen. Detta betyder inte att tiden för betydelselös överksamhet ökar, utan en sådan tid, som är nödvändig för människornas mänskliga växt och för skapandet av en rättvis värld.

I detta syfte bör det skapas förutsättningar för en till sitt innehåll mångsidig fritid. Människan måste kunna vila och rekreera sig, röra på sig, studera och göra skapande arbete. Genom en fritid, som berikar människan, och genom en utveckling av arbetets innehåll bör människan ges möjlighet att stärka sin förmåga till självförverkligande, en förmåga som försvagas i och med att arbetsmetoderna blir alltmera monotona.

I utvecklingen av turismen och den sociala semesterverksamheten bör tyngpunkten läggas vid erbjudandet av mångsidiga och andligt berikande impulser åt människorna.

Skyddandet av naturen och reserveringen av rekreationsområden skapar förutsättningar för en mångsidig och hälsosam fritid. På grundvalen av allemansrätten bör medborgarna kunna få njuta av naturen.